

NARODNI DNEVNIK

Izhaja vsak dan opoldne, izvzemši nedelje in praznike.

Mesečna naročnina: V Ljubljani in po pošti: Din 20.—, inozemstvo Din 30.—.

Neodvisen političen list.

UREDNIŠTVO:

SIMON GREGORČIČEVA ULICA STEV. 13.

TELEFON STEV. 552.

UPRAVNIŠTVO: KONGRESNI TRG STEV. 3.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Pisnim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.

Račun pri poštnem ček. uradu štev. 13.633.

Božične misli.

Vsako leto dani po vsem svetu klic: Mir ljudem, ki so dobre volje, vsako leto posvečajo listi cele strani prazniku miru, toda ljudje dobre volje zaman čakajo na svoj božič in iste težave, ko pred desetletji in stoletji mučijo tudi danes ljudi.

Zakaj ni zadosti, če kdo samo želi, da pride vendar enkrat mir ljudem dobre volje, temveč treba so proti ljudem zle volje boriti in treba je delati za zmago dobre volje. Ni dosti, da je kdo pacifist po prepričanju, treba je, da je aktivni pacifist in v boju enako vztrajen in enako odločen, kakor je vztrajen in odločen oni, ki pripravljajo vojsko. Še vedno so bili pacifisti ob izbruhu vsake vojne presenečeni in vedno se bo to ponavljalo, dokler bodo mirljubni samo sentimentalni ljudje. Borci morajo tudi za ta ideal človeštva nastopiti na plan ker šele potem bo zmaga božične misli dobojevana.

Pa ne gre samo za zunanji mir in za mir med narodi. Gre v prvi vrsti za mir med ljudmi. Ker ta je predpogoj vsega človeškega blagostanja. Oni, ki žive od razdora ljudi, oni, ki brezusmišljeno izkorščajo svojega bližnjega, oni, ki nimajo srca za bedo vdov in sirot, oni, ki poznajo le svoj interes, ki vidijo in iščejo povsodi le sebe, to so tisti ljudje zle volje, ki ogrožajo in uničujejo ljudem blaginjo. In proti tem ljudem se je treba boriti z vso odločnostjo vselej in vsikdar.

Milijoni so ti ljudje in sredstva se kopičijo v njih rokah, toda to ni vzrok, da bi se moč izognil boju. Boj treba sprejeti tudi z močnim, če je ta boj neizogiben in v boju treba vztrajati, da žanjejo sadove boja vsaj drugi, če že mora postati človek žrtev.

Na svetu ni nobena stvar zastoj, temveč vsako pridobitev človeštva je treba plačati in napredek človeštva je položen na milijonih in milijonih trupel. Ker so svobodoljubni ljudje žrtvovali svoje življenje, zato je padla tiranija in zato smemo mi danes vzklizniti, da smo državljani svobodne države. Ker so svobodomiselni ljudje žrtvovali svoje življenje, zato se nimamo danes za svoje misli bati nobene inkvizicije, temveč svobodno more vsako izpovedovati in oznanjati to, kar smatra za pravilno. In vsa naša materialna in duhovna kultura je samo plod znoja in krvi ljudi, ki so se čisto postavili v službo človeštva in ki niso vprašali ne za nagrado in se tudi niso ustajali tudi najtežje žrtve.

Sadove njih dela in njih žrtev užijamo danes mi in sadove našega dela in naših žrtev bodo uživali naši potomci. Tak je zakon življenja in mož časti ta zakon izpolniti.

Mnogo, neizmerno mnogo je še storiti, da pride človeštvo do svoje sreče, da bo božič resničen družinski praznik vsega človeštva. Milijoni in milijoni (trok bodo jutri zaman pričakovali daril Jezusčka in samo skozi razsvetljenja okna srečneših ljudi bodo videli božično srečo drugih. Milijoni in milijoni ljudi bo jutri z obupom v duši spoznalo, da za njih ni nikdar nobenega božičnega praznika več, ker je njih sreča za vedno strta.

In vendar ima vsak človek pravico, da s počtenim delom dostojno preživi sebe in svojo rodino in dokler ne bo ta pravica pr.berjena vsem ljudem, tako dolgo tudi ne bo izpolnjeno božično oznanilo: mir vsem ljudem, ki so dobre volje.

S sentimentalnostjo praznuje človeštvo božični praznik, ko da bi bil to praznik dovršenega dela. Ampak to je dan, ko je prišel Kristus svojo pot, da prinese ljudem dobre volje mir.

In v tem znaku treba počastiti božično misel, pričeti za njeno zmago boj pro-

Pogajanja med demokrati in Uzunovičem brezuspešna.

Beograd, 24. decembra. Včeraj popoldne se je že precej zgodaj pričelo delo za rešitev krize. Že ob 3. popoldne so bili zbrani razni politiki in so medsebojno izmenjavili misli o situaciji.

Dr. Voja Marinković se je kot predstavnik Demokratsko-zajednice pojavil večkrat v klubu dr. Spahe in dr. Korošca in pretresal z njima neprestano vsa vprašanja, ki so na dnevnem redu in ki se nanašajo na vstop Demokratske zajednice v vlado. Dr. Voja Marinković je bil pri Uzunoviču ob 4., a se ni dolgo mudil. Nato je imel daljšo konferenco z dr. Spahom in dr. Korošcem, na kateri se je ugotovilo, da je situacija zelo težka in da so odnosi z demokrati in Uzunovičem zelo napeti. Nadeje so ugotovili, da je prišlo do definitivne prekinitve vseh razgovorov med Demokratsko zajednico in Uzunovičem kot mandatarjem krone. Že to dejstvo je takoj izpremenilo celo situacijo.

Dopoldne se je pričakovalo, da se Uzunoviču vendar posreči pripraviti

Demokratsko zajednico do tega, da odstopi od nelaterih svojih zahtev in da omogoči sestavo vlade, v kateri bi bili radikali, radičevci in Demokratska zajednica. Za to trajno koalicio so bili izgledi zelo veliki in vsi politiki krogi so sodili, da pride do te koalicio tem bolj, ker je Davidović po burni dopoldanski seji v Demokratski zajednici propustil drugi demokratski skupini, da doseže sporazum.

Vesti o prekinjenju razgovorov med dr. Marinkovičem in Uzunovičem so izzvale mnenje pri vseh parlamentarnih krogih, da je situacija sedaj zopet prav težka. — V vrstah HSS se je tako o tem diskutiralo in je Stjepan Radić, ki je bil takrat v predsedniški sobi Hrvatskega seljaškega kluba konferiral s prvaki kluba o stališču, ki naj se zavzame v nadaljnjem razvoju krize. Stjepan Radić je nameraval sinoči ob 11.20 odpotovati v Zagreb, a ni gotovo, ali bo zapustil Beograd pred rešitvijo krize.

Na obzorju je vlada radikalov HSS in SLS.

Beograd, 24. decembra. Od 8. zvečer pa preko 10. in pol je bila v predsedništvu vlade konferenca vseh radikalnih ministrov z Uzunovičem. Med to konferenco so večkrat odšli p. edini člani vlade na razgovore z radičevci, oziroma s SLS. Razgovori s Stjepanom Radićem so se vodili na stanovanju Pavla Radića in se je tu razpravljalo o vstopu HSS v vlado, medtem ko so se razgovori z dr. Korošcem vršili na stanovanju predsednika vlade Uzunoviča. Rezultat razgovorov je bil ta, da je M. ta Dimitrijević prišel s Pavlom Radićem točno ob 9. in pol v predsedništvo vlade in nekoliko po 10. je prišel v predsedništvo vlade tudi Korošec. Pavle Radić in Korošec sta nadaljevala razgovore z radikalnimi ministri v predsedništvu vlade.

Korošec in Pavle Radić nista hotela dati novinarjem nikakih izjav. Neki član vlade pa je izjavil, da se dela na vladi Srbov, Hrvatov in Slovencev, oziroma med radikali, HSS in SLS. Vsi ministri, ki so prihajali v predsedništvo vlade ali odhajali iz njega, so pozivali novinarje, naj bodo še malo strpni, ker se bo zvečer vse završilo. Neki član vlade je dejal izrecno: »Nocoj bomo imeli sestavljeno vlado, a jutri sledi ukaz in prisega.«

Beograd, 24. decembra. Sinoči pred 11. so bili zaljučeni razgovori v predsedništvu. Prvi je prišel iz predsedništva dr. Korošec. Bi je rebel novinarjem: »Nisem pooblaščen, da vam kaj povem.« Za njim je prišel Uzunovič, ki se je čalje časa razgovarjal z novinarji. Pavle Radić tudi ni hotel ničesar povedati.

Uzunovič se je obrnil do novinarjev z besedami: »Rebel sem vam, gospoda, da danes ne bo nič. Poklical sem gospe k sebi, da čujem njih mnenje, ker gredo nekateri jutri domu.«

»Pa so nam nekateri ministri rekli, da bo zvečer sestavljena vlada.«

»To so morali biti nekateri mlajši ministri. Nocoj ne bo nič.«

Beograd, 24. decembra. Zadržji je prišel iz predsedništva vlade dr. Srakić. Kakor se doznava, je bil sinoči dosežen definitivni sporazum za sestavo vlade radikalov, HSS in SLS, torej vlade Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ta vlada naj bi v skupščini izvedla velik program in bi

ti ljudem zle volje in potem bo človeštvo prišlo do uresničenja božičnega oznanila.

Današnja številka obsega 12 strani in stane 2 Din.

DVORNI SVETNIK JOSIP FON UMRL.

Maribor, 23. decembra. Danes je umrl podpredsednik okrajnega sodišča v Mariboru dvorni svetnik Fon. Pokojnik je bil pred vojno voditelj SLS na Goriškem in bil od leta 1907 pa do vojne državno-borski poslanec. Nekaj let je bil tudi goriški deželni poslanec. Po vojni je bil tudi član narodnega predstavnštva, nato pa se je umaknil iz političnega življenja ter se posvetil samo sodni službi.

Ko je vstopil Fon v politično življenje, je bil tako v ospredju političnega boja, t. da tudi v času najhujših strankarskih bojev je pokojnik skrbel, da ni strankarstvo ubilo nacionalne sloge goriških Slovencev. Zato pa je tudi učil pokojnik, čeprav izrazit pristaša SLS, ugled v vseh narodnih krogih Goriške. In v tem je tudi največje priznanje politiku in narodnemu delavcu Fonu! Slava njegovemu spominu!

PASIČEVCI PROTI RADIĆU.

Beograd, 24. decembra. Neki ugleden radikal, bivši minister pašičevci, je izjavil sinoči novinarjem: »Mislim, da bomo vendarle kmalu imeli vlado.«

»Kako?«

»To je vprašanje, ki se naha'a v zaključni fazi. Ako demokrati ne dajo svojega pristanka, potem se bo postavila vlada med radikali, dr. Korošcem, dr. Nikičem in eventualno Pribičevićem. Ker so demokrati dolžili za razgovore dr. Marinkoviča, je to po mojem mnenju korak naprej. Kar se mene tiče, bi videl rajši, da gremo v vlado z demokrati, ker bi bila to vlada z avtoriteto in ker bi dr. Marinković kot minister zunanjih poslov v vladi pripomogel k izboljšanju našega zunanjega položaja.«

»Kakor se, g. minister, iz vaših besed posname, izključujete vi Stjepana Radića od vsake kombinacije?«

»Da.« Po vsem, kar se je dogodilo v vladah, v katerih so bili radičevci sem odločno proti vstopu Radića v vlado, ker bi ta živela v neprestanih sporih. Kakor vse dosedanje RR-vlade in bi bila obsojena na padeč v nekoliko dneh.«

ANGREZI SE BOJE NASEGA ZBLIŽANJA Z RUSIJO.

London, 24. decembra. »Daily Telegraph« skuša v uvodnem članku zmanjšati važnost delmatkega spora med Jugoslavijo in Italijo in izraža nado, da se bo situacija takoj razbistrila. Ko bo sestavljena nova jugoslovenska vlada.

Vesti beograških listov o zblizanju Jugoslavije in Rusije smatra »Daily Telegraph« za preogrdno, ne izključuje pa, da se Jugoslaviji z več strani narvetuje, da izpremeni smer svoje zunanje politike in da se nasloni na Rusijo. V prvi vrsti negotvarja nekateri oboje francoske diplomatije in voditelj bivšega levčarskega partela Jugoslavija, da to stori. Nadejajo se, da bi ta'lo bila Jugoslavija veriga, ki naj bi zvezala Francijo z Rusijo.

Ni dvoma, pravi »Daily Telegraph«, da se tudi vojvotja vlada pripravlja, da preko svoje zaveznice Turčije stavi v Beogradu vabljivo ponudbo v tem pogledu. Toda do sedaj se z jugoslovenske strani ni v tem pravcu nič storilo. »Daily Telegraph« ne veruje, da bi se Jugoslavija odločila za tako radikalno izpremembo svoje zunanje politike in podčrtava pri tem dosedanj pravac jugoslovenske zunanje politike, ki jo je vodil Pašić, a ta politika je bila odločno proti vsakršni obnovi odnosajev s sovjetsko Rusijo.

IZJAVA RADIĆA.

Beograd, 24. decembra. Stjepan Radić je bil popoldne v svojem klubu. Ob odhodu je dal novinarjem kratko izjavo: Na vprašanje, ali so zaprele za vstop HHS v vlado, je odgovoril: »Z naše strani jih ni. Mi želimo iti v vlado. Bomo videli, kaj bodo storili radikali.«

»Ali boste šli ra dvor?«

»Ne bom. Nisem poklican.«

Nato je Radić obvestil novinarje, da so prekinjeni razgovori med radikali in demokrati, nakar je dejal: »A'ho ne bo šlo trovpredno, bo šlo dvovpredno. V Evropi je vse dvovpredno. Peki se vozijo celo enovpredno.«

Pojasnilo ministra Krajača o razpustu Trgovske zbornice

OBVESTILO ZBORNICE ZA TRGOVINO OBRT IN INDUSTRIJO V LJUBLJANI
O RAZPISU MINISTRSTVA ZA TRGOVINO IN INDUSTRIJO Z DNE 20. DE-
CEMBRA 1926, ŠT. 20451/III, KI SE TIČE RAZPUSTA ZBORNICE IN RAZPI-
SA NOVI VOLITEV.

Komisija, katero sem v podrejenem mi ministrstvu postavil z odlokom z dne 30. oktobra 1926, št. 17391/III in koji sem poveril nalogo, da pregleda material o volitvah Zbornice za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani in da oceni pritožbo proti tem volitvam, obvestila me je, da je v volilnem postopku ugotovila sledeče nepravilnosti:

1. Volilna komisija ni ustanovila števila po pošti došlih volilnih pošilk na temelju seznama, v katerega so vpisane prispele volilne pošilke po rednih številkah. Število glasov po seznamu izkazuje napram rezultatu skrutinija v trgovskem odseku presežek 195 glasov, a v obrtnem odseku presežek 329 glasov, katera razlika v zapisnikih volilne komisije ni utemeljena.

2. Volilna komisija se ni striktno držala odredbe čl. 12. volilne uredbe o vodstvu seznama volilcev, v katerem se morajo po vrsti glasovanja in odpiranja volilnih pošilk vpisovati volilci, ampak je mimo te odredbe namesto vpisovanja zlagala in vezala legitimacije ter jih označevala s tekočimi številkami ter je tako grupiranje legitimacij označila za zaznamek volilcev.

3. Volilna komisija bi morala v zmislu čl. 14. volilne uredbe primerjati oddane glasove s številom volilcev, in še le potem prijeti odpirati ovoje z glasovnicami. Iz zapisnika volilne komisije ni razvidno, da se je tako napravilo.

4. Pri poizkusnem štetju dne 24. septembra 1925 ni volilna komisija v redu izvedla kontrolnega štetja v I., II. in v polovici III. kategorije obrtnega odseka, ampak je neovrzeno pustila domnevo, da je bilo kaj podtaknjeno (nego je ostavila odprano sumnjo, da je izvršena kakva podvala), dasi se število glasovnic ni strinjalo niti s številom prečrtanih volilcev v imeniku volilcev, niti s številom legitimacij.

5. Volilna komisija je izvršila skrutinij dvakrat, vsakokrat z drugačnim uspehom, a ni v zapisnikih pojasnila razlogov za nastale razlike. Oba skrutinija sta se izvršila v razdobju enega do štirih dni.

6. V I. kategoriji trgovskega odseka je ob drugem skrutiniju bila razveljavljena ena glasovnica z žigom 6. IX. 1926, katera se ob prvem skrutiniju ni opazilo.

Ko volilna komisija ni ob prvem skrutiniju opazila neveljavnosti glasovnice, more naknadna konstatacija neveljavnosti jedne glasovnice opravičiti sumnjo, da je izvršena naknadno kakšna nedopustna manipulacija, s katero je napravljen en glas neveljaven.

7. Zapisniki volilne komisije so se vodili osobito glede skrutinija sumarno in ne dajejo točne slike o delu volilne komisije. Sulčaj glasovnice z žigom ni omejen v nobenem zapisniku.

Predložen mi material o nedopustni agitaciji ter o nedopustnem zbiranju legitimacij in glasovnic in o skupnem pošiljanju volilni komisiji po predstavnikih stanovske kandidatne liste »Združenih trgovskih gremijev in zadrug ljubljanske in mariborske oblasti«, mi zadostuje za konstatacijo, da so se v volilni borbi porabljala sredstva, koja ne samo da po zakonu niso dovoljena, ampak tudi kaznjiva v zmislu čl. 22. volilne uredbe.

Oizraja se na navedene nepravilnosti in na okolnost, da so v igri činjenice, ktere so pri nastalih malih razlikah v glasovih v kategorijah posameznih odsekov v splošnem, a posebno v trgovskem in obrtnem odseku mogle med listama obeh nasprotnih strank brez dvoma vplivati in na sam izid volitev, odločam na osnovi § 23. zakona o zbornicah z dne 29. VI. 1868, drž. zak., št. 85 in uvažujoč odločbo Upravnega sodišča od 28. maja 1885, koja izreka načelo, da se sme novoizvoljena zbornica razpustiti pred njenim konstituiranjem, kakor tudi na osnovi čl. 8. Uredbe o organizaciji ministrstva trgovine in industrije.

1. da se razpusti novoizvoljena zbornica za trgovino, obrt in industrijo v Ljubljani,

2. da se postavi za komisarja zbornice Ivan Jelačin, predsednik zbornice v Ljubljani, a za njegovega namesnika Ivan Ogrin, podpredsednik zbornice, ki takoj prevzame svojo dolžnost.

3. da se za zbornico razpišejo nove volitve, ki se morajo izvesti v roku, določenem v čl. 21. volilne uredbe.

Tretji oddelek ministertva izvede takoj ta odlok.

Minister trgovine in industrije:

Dr. Ivan Krajač l. r.

Volivna opazovanja.

Ze razpisane so volitve za deželne zборе, kaor smo jim rekli po starem. Če pojde dobro, utegnejo biti kmalu razpisane tudi volitve za trgovsko zbornico in če pojde še boljše, nas bodo osrečili še z volitvami za državni zbor in nazadnje še z občinskimi volitvami. V novem letu bomo imeli torej dovolj priložnosti pokazati svoj patriotizem. Jaz bom pa ostal, kar sem bil in sem še.

Pravega zanimanja za volitve pa ne vidim nikjer. Pridem namreč mnogo nakrog, ker imam mnogo časa in ker si ne maram mašit ušes, moram poslušati, kaj ljudje govore. Govore pa vse mogoče reči, samo o volitvah nič. Ko sem enkrat sam hotel napeljati pogovor na ta mlin, mi je bilo rečeno lepo po domače, naj držim gobec, čeprav me zobje ne bole, ker jih več nimam.

Ljudje, ki se razumejo na državo in na državne zadeve, pa pravijo, da so volitve silno važna stvar. Pravijo, da je pri volitvah državljanu dano, da svobodno pove, kaj hoče, in potem pravijo tudi, da se vse to tudi zgodi, kar svobodni državljan hočejo. Ne vsi, ampak večina, kar se zgodi navadno po principu »maior pars meliorem vincit«, kar bi se reklo po slovensko, da butci premagajo pametne. Sicer pa naj zmaga ta ali oni, eden mora zmagati in njegova volja se mora izvršiti. Tako pravijo učeni ljudje, ki se na državo spoznajo.

Pri nas pa kar noče več nihče zmagati. Kajti če kdo hoče zmagati, se mora boriti, pri nas pa ne opazujem nobenega boja več. Mi tiho in mirno sedimo drug poleg drugega in pijemo, če imamo denar. Zadovoljni smo pa tudi, če ga nimamo. Kakor opazujem, je ljudem čisto vseeno, ali imamo vlado ali pa ne, ali imamo tako vlado ali pa tako, glavna stvar je — mir! Najmanj se pa brigajo ljudje za volitve.

To je pojav, ki da misliti. Odkod prihaja to? Zakaj je tako?

Ne vem, če bom prav uganil ali ne, ampak povem le, kar mislim. Jaz mislim, da so ljudje zato tako siti večnih volitev in politike sploh, ker jim nekaj pravi, da je vse skupaj zastoj. Ali se tega še ne zavedajo, oni to samo čutijo. Če bi se tega tudi zavedali, bi mogoče nekaj časa ne bilo prijetno. Dovolj pa je za enkrat, da to čutijo.

Ljudje čutijo, da se v njihovem življenju nič, ampak še prav nič ne izpremeni, če imamo parlament in vlado ali pa nič. Ta ugotovitev je važna za spoznavanje naših razmer.

Ta ugotovitev nam namreč pove, da mi pač poznamo besedo parlament, ne razumemo je pa ne, ker parlament ni nič našega. Ali z drugo besedo: Mi parlamenta ne doživljamo, ker »naš« parlamentarizem ni naš, ampak je samo slaba kopija — angleške parlamentarne zunanosti, parlamentarne forme.

Angleški državljani je pred nekaj sto leti svoj državljanski zastop doživeli, ker si ga je sam priboril. Angleški državljani svoj parlament še danes doživlja. On ne voli samo poslanca, ampak on se zaveda, da je njegov poslanec on sam in da mora in tudi bo tako nastopal, kakor bi nastopal on sam. A pri nas? Mi volimo samo poslance in mislimo, da je tista kopica poslancev že »parlament«. Kakor da bi se iz nekega števila kolesc že dala sestaviti dobra ura — brez gonilnega peresa! Gonilno pero je v angleškem parlamentu zavest, da je parlament moč, ker je parlament narod, pri nas pa prevladuje mnenje, da je moč — vlada! Razlika je ta: Če se angleška vlada parlamentu ne pokori, mora iti vlada, pri nas pa mora iti parlament k vragu, če se vladi to zdi dobro in prav.

Zato se mi zdi, da se angleški državljani po pravici norčujejo iz nas kontinentalcev zaradi našega parlamentarizma. Angleži imajo parlament, ker je tam zraščel, ker je to ustanova angleškega duha in angleške miselnosti, pri nas pa se

gremo parlament, kakor otroci mamce.

Sem mnenja, da ljudje pri nas začelnajo to že nekoliko čutiti. Dokler vidijo, da se samo gremo parlament, imajo čisto prav, če se od takega parlamentarizma in od vse njegove aparature odvrtačajo, tudi od volitev. Ko bodo pa spoznali, da je naš parlamentarizem od muh, bodo ali mirno trpeli absolutizem, če so hlapci — in to so in bodo še dolgo — ali pa si bodo ustvarili svoj parlamentarizem, če bodo hoteli biti gospodje. Zaenkrat pa ljudje še prav trdno spe in jaz jim želim prav lepo lahko noč.

—jp—

»OTVORITEV MEŠČANSKE ŠOLE V MEŽICI«.

Velecenjeni gospod urednik!

V št. 254. Vašega cenjenega lista od 11. novembra 1926 ste objavili pod naslovom »Otvoritev meščanske šole v Mežici« nedatirano izjavo tukajšnjega krajnega šolskega sveta. K tej izjavi, gospod urednik, Vas prosim, da objavite ugotovitve, da 11. novembra 1926 v listu navedeni krajni šolski svet v Mežici ni več obstojal, ker je bil z oblastnim odlokom dne 8. novembra t. l. razpuščen. Poročilo, da angleška družba niti v najmanjšem ni pripomogla k temu, da se je v Mežici sezidala ena najmodernejših šol v državi in da je predstavništvo tega podjetja storilo vse, da bi projekt stavbe, kakor se je izvršil, preprečilo, ne odgovarja sledečim dejstvom:

The Central European Mines Limited je dal za šolo krajnemu šolskemu svetu v Mežici posojilo v znesku 2.500.000 Din za samo 5% obresti. Po vključbah v tukajšnjem blagajniškem dnevniku je izplačal rudnik posojilo, kakor sledi:

19. 10. 1925	100.000 Din
22. 12. 1925	500.000 Din
12. 5. 1926	500.000 Din
31. 5. 1926	250.000 Din
9. 7. 1926	750.000 Din
12. 7. 1926	300.000 Din
16. 9. 1926	100.000 Din

Brez tako ugodnega posojila bi se gradnja šole ne mogla izvršiti ali sploh ne prijeti. Poleg tega je dal rudnik na razpolago svojo železnico in ves gradbeni material zvozi iz Prevalj v Mežico, kar je stavbo navzlic ogromnim stroškom veliko pocenilo in pospešilo. Gradbeno podjetje je imelo od rudnika na razpolago brezplačen pesek, kolikor ga je rabilo. Kakor je torej rudnik s svojim posojilom omogočil graditev in dovršitev osnovne in meščanske šole v Mežici, za kar ni bil nikakor dolžan, tako je bil med gradnjo na razpolago graditelju v vsakem oziru s svojimi tehničnimi sredstvi.

V nadi, da zgorajšnje pojasnilo resnici na ljubo priobčite, se Vam v naprej zahvaljujem in bilježim

z odličnim spoštovanjem

Ivan Milač,

administrator za krajni šolski svet v Mežici.

Ch. Luciete:

14

Spomini francoskega vojnega detektiva.

Trdil je, da je Poljak, toda na poljskem poslaništvu niso nikoli čuli njegovega imena. Tega znamenitega slikarja torej živ krst ni poznal. Bilo je treba stvar čim hitreje razjasniti.

Preoblekel sem se v potujočega slikarja, vzel s seboj vse potrebno orodje in tako izstopil nekega lepoga jutra iz železnice v Croisicu ter se nastanil v hotelu M. Dotični možak je namreč stanoval v tem hotelu.

Pri prihodu sem si ogledal hotelsko knjigo, si zagotovil, da je možak res tu ter o tej priliki zvedel, da si je dal starost 32 let, da se je izdal za samca, stanujočega poprej v Parizu.

Ko sem se kot ponavadi umil, sem šel v jedilnico pričakujoč kosila. Medtem sem si naročil kozarček likerja.

Komaj sem sedel za mizo, je že prišel P. v jedilno dvorano in sedel k sosedni mizi. Bil je velik rdečelas možak, močan, modrih oči, brke je imel postrizene na krtačo in po glavi je bil obrtit. Vse to je name napravilo vtis, da sem možaka že nekje prej videl.

Tak kot je bil, bi bil lahko jahal tudi na čelu skadrona pruskih belih huzarjev.

Zaman sem razmišljal, ni se mi posrečilo, da se spomnim nanj. Morda sem ga bil srečal v Nemčiji ali Švici. Domisliti si pa nisem mogel ničesar točnega.

Možak je poklical eno izmed natakaric in čeprav

zvonec še ni bil pozvonil k obedu, ji je naročil v izborni francoščini brez najmanjšega tujega naglasa, naj mu prinese kosilo. Skrbno je izbiral jedi in še skrbneje vino, tako da sem videl, da je navajen na izborno hrano in da si privoščiti le najboljše.

Jedel je tako požrešno, da bi to samo zadostovalo za določitev njegove domovine in med tem me je na skrivaj opazoval od strani z zelo značilnim pogledom. Brezdvomno je hotel dognati, kake vrste človek sem.

Ko se je bila dvorana polagoma napolnila, se je začel zanimati za druge ljudi. Nenadoma sem videl, da se je zganil. Njegov pogled je postal naenkrat oster, ko je začel opazovati gospoda, ki je bil ravnokar stopil v dvorano in ki je bil sedel tik vhoda, to se pravi na mesto, kjer je lahko natančno opazoval prihajajoče in odhajajoče, ne da bi vzbudil pozornosti.

Če bi bile P... jeve oči pištole, ne bi bil dal dosti za kožo tega gospoda, ki ni bil nihče drugi, kot sem bil šele pozneje zvedel, kot eden posebnih agentov policije v St. Nosairu.

Sicer se je pa ta agent zelo malo brigal za P... ja, ki je sedaj globoko sklonjen na svoj krožnik hlastaje požiral desert.

Jaz sem bil tudi končal svoj obed. Vstal sem, odšel v garderobo in vzel tam svoje slikarske potrebščine, škatlo z barvami, zložljivi stol in stojalo, ter stopil na teraso pred hotel.

P. je prišel ob istem času iz hotela in ko je videl moje slikarske potrebščine, je stopil prijazno k meni ter me vprašal:

— Ali imam čast govoriti s kolegom?

Ker sem se priklonil, ne da bi odgovoril, se je predstavil:

— M. P., slikar in kipar iz Poljske.

Ni mi preostalo drugega kakor da se tudi predstavim. Govoril sem nalašč ves čas francosko-italijansko mešanico, ki pa je možaku jako ugajala:

— Jaz sem, sem dejal, Monssu Campanella, slikar iz Napolja.

Ko sva se bila tako predstavila, sva postala dobra prijatelja, čeprav se je tu in tam norčeval iz moje izgovarjave francoščine, kar je hotelskim gostom zelo ugajalo.

Jaz sem si na tihem mislil:

— Danes se smeješ ti, jutri se bom pa jaz.

Čez nekaj dni sem prišel že tako daleč, da nisva samo vedno jedla pri isti mizi, temveč da mi je prijazna gospodarica hotela dati sobo tik poleg P... jeve.

Zame je bilo čisto jasno, da je bil čistokrven Nemec. Njegova ošabnost, njegovo leseno vedenje in tudi njegovo čisto germansko izražanje me je v tem popolnoma potrjevalo. Bil je spreten možak, ki ga ni bilo mogoče kar tako razkinkati.

Vsako jutro je sedel v svoj avto, vzel s seboj svoje slikarsko orodje ter se odpeljal. Okoli 11. ure se je vračal in mi prav rad kazal slike, ki jih je bil med tem naslikal. Popoldne je igral tenis ali pa se sprehajal ob morskem obrežju.

— Ta človek pa res ne izgleda kot špijon, sem si dejal pogosto.

V istini ni kazal ničesar, kar bi bilo sumljivo. Živel je na prostem, sprejemal ni nikakega sumljivega obiska in dobival ni nikake sumljive korespondence. Sam je zelo redno pisal.

In ravno to ga je ugonobilo!

Upnikom Slavenske banke.

Naša dolžnost je, da na podlagi podatkov, ki jih je dobil Odbor upnikov Slavenske banke na merodajnem mestu, obvestimo upnika o pravem stanju zaveda.

Gospodarilo se je tako, da je izgubljena vsa delniška glavnicca v znesku 100 milijonov dinarjev, od katerih je bilo že spomladi 1926 vsled zgub odpisano 40 milijonov dinarjev, izgubljene so vse rezerve v znesku cca 14 milijonov dinarjev, ki so se morale istotako že odpisati spomladi 1926 in razven tega je primanjkljaja še okoli 63 milijonov dinarjev.

Delničarji Slavenske banke so torej svoj v delnicah naložen denar izgubili definitivno.

Za terjatve vlagateljev in ostalih upnikov Slavenske banke, katere se bodo

morale izplačati pa vsled omenjenega primanjkljaja ni iz premoženja Slavenske banke kritja niti 50 odstotkov.

Pozivamo upnike Slavenske banke, da ohranijo mirno kri! Odbor upnikov Slavenske banke pod predsedstvom Mestne hranilnice ljubljanske je intenzivno na delu, da predvsem upravni odbor Slavenske banke, kakor tudi Trboveljska družba in Länderbank Dunaj pokrijejo primanjkljaj ter se tako privede Slavenska banka k mirni likvidaciji in prepreči konkurz, ki bi imel za posledico še mnogo manjše kritje terjatev!

Ljubljana, dne 23. decembra 1926.
Za Odbor upnikov Slavenske banke pod predsedstvom Mestne hranilnice ljublj.:

Dr. Drago Marušič, s. r.

Dr. Roman Ravnihar, s. r.

Dr. Vladimir Ravnihar:

Oblastnih skupščin svitla in senčna stran.

Program oblastnih skupščin, njihovo področje, je mnogo širše nego ono bivših »deželnih zborov«. Eksemplativno so naštetih posli v členu 2. zakona. Modernizirani program dež. zbora.

Gospodarstvo: oblastni proračun, razpolaganje z davščinami, javna dela kakor napravljanje lokalnih železnic, kanalov, pristanišč, mostov, cest, avtomobilnih in aeroplanskih zvez, reguliranje potokov in hudournikov, odvratanje od nevarnosti od poplav, koriščenje naravnih zakladov itd.; skrb za pospeševanje ratarstva, živinreje, vinogradništva, sadjarstva, šumarstva, rečnega in jezerskega ribarstva, lova kakor tudi za tehnične poljedelske izboljšave; podpiranje obrti, industrije in zadružništva; upravljanje oblastnih imovin, napravljanje in izkoriščanje ekonomskih podjetij; ustanavljanje in vzdrževanje hranilnic in kreditnih zavodov, naprav za vzajemno podpiranje in zavarovanje.

Socijalno vprašanje: skrb za socijalne naloge v oblasti, za humanitarne naprave, za narodno zdravje, upravljanje in ukoriščanje zdravilnih voda in vrečev.

Prosveta: sodelovanje pri pospeševanju prosvete in pri strokovnem izobraževanju v oblasti, za zbiranje in urejanje statističnih podatkov.

Vobče pravi zakon, da spada v področje oblastne samouprave skrb za pospeševanje gospodarskih in kulturnih nalog oblastnega interesa. Z zakonom pa smejo biti poverjeni oblastni samoupravi tudi še drugi posli.

Nepregledno je potemtakem polje, ki se na njem lahko udejstvuje oblastna skupščina v narodovo korist. Delokrog neprecenljive vrednosti je poverjen bodočim deželnim očetom, samo če bodo z njim znali prav ravnati. Težka preizkušnja za zagovornike samouprave, ali — kdor hoče — avtonomije, saj na ime ne pride, ampak na dejansko vršitev. Kakor tudi ni odločilna lepota programa, ampak njegova izvedba.

Ne prikrivam si pa, da bodo — vsaj za začetek — velike poteškoče.

Veliki župani morajo na račun oblast-

nega proračuna začasno pripraviti vse, česar treba, da se morejo sestati oblastne skupščine. Minister za finance da vel. županu za to potrebna sredstva iz državne gotovine.

Med izredne dohodke oblasti šteje zakon tudi državne podpore in dotacije, ki so določene z drž. proračunom in državnimi zakoni. Od čistega dohodka ukoriščanih gozdov, rudnikov, vodnih sil in drugih imovin izloča država 15 odstotkov ter ustanovi fond, iz katerega podpira samoupravna telesa pri ostvarjanju poslov iz čl. 2. zakona.

Za ta sredstva bo — kakor poznamo prilike in razmere — brez dvoma latentna borba z Beogradom. Po mojem mišljenju mora obveljati načelo, da bo centrala morala dati najmanj toliko, kolikor jo danes stanejo posli, ki jih jej odvzamejo oblastne skupščine. Zategadelj mora kasneje priti tudi do znižanja državnih davkov, ker se bo dotična kvota pojavila v obliki oblastnih davkov. Dvojnemu obdavčenju moramo izbegniti. Tudi to ne bo šlo brez borbe in treba bo oblastnim skupščinam trdne hrbtnice in močnega tilnika, da jo bodo vzdržale. In šele potem, ko bodo izvojevale svoje pravice, bo vpostavljen — samouprava.

In še nekaj si bo morala priboriti n. pr. skupščina za ljubljansko oblast: vso imovino bivše dežele Kranjske. Prehodne odredbe zakona to naravnost vevajo, ko pravijo, da preide vsa imovina (aktivna in pasivna) okrožne odnosno županijske samouprave na oblastno samoupravo. In tu bo oblastna skupščina zastavila kočljivo vprašanje: Kje je ta imovina, koliko je je še, se li je od prevrata vodilo njeno gospodarstvo ločeno od državne imovine, tako da bodo čisti računi, da li je bila država skrbna upraviteljica te imovine itd.

Eto, to so svitla in senčne strani institucije oblastnih skupščin. Razumeti moramo, da nam mnogo nudi zakon o oblastni samoupravi. Še več se da napraviti iz njega. Je kakor neoklesan kos mramorja, ki naj pride v umetnikove roke. Kdo in kakšni bodo ti umetniki?

Politične vesti.

— G. Uzunović poverjen zopet s sestavo vlade. Proti vsemu pričakovanju je bil G. Uzunović zopet poverjen s sestavo vlade. Po prvem njegovem neuspehu je kazalo, ko da je popolnoma izključeno, da bi Uzunović zopet dobil mandat in pašičevci so že čisto s sigurnostjo računali na svoj uspeh in da sprejme mandat njihov človek, g. Trifković. Pa njih nada se je krepko izjalovila in pašičevci so doživeli tako silen udarec, kakoršnega niso pričakovali in od katerega se bodo le težko opomogli. Vse to kaže, da se pripravljajo v naši notranji politiki nova situacija, ki bo s pašičevci popolnoma obračunala, če se ti novi situaciji ne bodo znali ali hoteli prilagoditi. Omeniti pa je še druge stvari. Blok, ki ga je propagiral Radić proti radikalom, se sicer ni posrečil, vendar pa ni njegova zamisel brez utemeljenosti. Radikalni klub šteje 130 poslancev, Demokratska Zajednica HSS, Jugoslovanski klub, Jovanovićev klub in zemljoradniški klub ter črnogorski federalisti pa 142. Če bi vse te skupine stvorile en klub, potem bi moral volilni mandat pripasti tem skupinam in ne radikalom. To pa bi sigurno imelo za posledico, da bi se radikalni klub razbil,

ker le malo radikalov bi bilo pripravljenih kandidirati v opoziciji. Situacija bi tako nujno zahtevala razkol radikalov in na ozorju bi se pokazala nova grupacija, iz katere bi se v kratkem mogla roditi nova, vsedrjavna ustavoverna stranka. Vse kaže, da pomenijo sedanji dogodki začetek te nove grupacije, čeprav posebnosti naših razmer tudi lahko čisto preokrenejo situacijo. Vendar pa je končni poraz pašičevcev že danes siguren.

— Ahmed beg Zogu spravi Ferad beg Draga v zapor. Bivši voditelj džemietta Ferad beg Draga je že dve leti v preiskovalnem zaporu in v kratkem se prične proti njemu proces. V začetku je upal Ferad Draga, da bodo radičevci dosegli njegovo oprostitev. Ker se je pa ta nada izjalovila, je upal na radikale, toda z enako slabim uspehom. Prvotno je Ferad Draga stalno govoril le o svoji nedolžnosti, v zadnjem času pa je razkril interesantno novost. Kakor trdi Ferad Draga, ga je spravi v zapor sedanji italijanski plačanec Ahmed Zogu. Pred dvema letoma je namreč svetoval Ferad Draga v Beogradu na merodajnem mestu, da treba biti proti Ahmed Zogi silno pre-

viden in da mu ni zaupati, Ahmed Zogu da ni v stanu braniti geslo: Balkan balkanskim narodom, temveč bo prestopil na italijansko stran. O vsem tem je kmalu izvedel Ahmed Zogu ter se maščeval Feradu Dragi s tem, da je povzročil znano ovadbo proti njemu. Ko je še Ferad Draga nato kandidiral proti radikalni stranki, je začela ta ovadba delovati in Ferad Draga je prišel v zapor, v katerem je še danes.

— Poslabšani odnošaji med Nemčijo in Francijo. Francoski poročnik Rouzier je v noči, ko je bil njegov polk evakuiran iz zasedenega Germersheima, izval več konfliktov z nemškimi delavci. Najprej je enega brez vzroka udaril z bičem v obraz. Ko so njegovi tovariši proti temu protestirali, je Rouzier potegnil samokres in dva ustrelil. Nato je še ustrelil dva druga, ki sta mu sledila, ker sta ga hotela prjavitii policiji. Vsled teh zločinov je bil obtožen Rouzier pred francoskim vojaškim sodiščem v Landau zaradi premišljenega uboja. Pri razpravi so pričue ugotovile, da je Rouzier znan kot nasilen človek, tudi so pričue potrdile nedolžnost njegovih žrtve. Priče poročnika pa so izjavile, da je bil dejanski stan tak, da se je moral Rouzier bati, da ga Nemci napadejo in da je zato bil upravičen rabiti orožje. Na podlagi teh izpovedb je francosko vojaško sodišče Rouziera oprostilo, pač pa obsodilo vse Nemce v večmesečno ječo. Nekateri od njih leže še vedno v bolnici in njih življenje je še vedno v nevarnosti. — Ta razsodba, je seveda vzbudila v Nemčiji vihar ogorčenja in zlasti desničarski listi razvijajo silovito pripaganje proti Franciji. Razburjenje je tako veliko, da nekateri resno govore, da je vse locarnsko delo pokopano. — Razsodba pa je porodila tudi veliko razburjenje v Franciji. Socialisti že napovedujejo interpelacijo v parlamentu in ni izključeno, da pride vsled te razsodbe tudi do krize v vladi. Desničarski francoski tisk seveda brani Rouziera, toda levičarski in demokratski tisk silovito napada vojaške sodnike in pravi, da so s to razsodbo obsodili Francijo. — Nemški poslanik v Parizu je prejel naročilo nemške vlade, da posreduje zaradi landauske razsodbe pri pariški vladi in da jo opozori, da je vsako zblizanje med Nemčijo in Francijo nemogoče, če bi ta razsodba obveljala. V interesu miru bi bilo nujno želeli, da zmaga v Parizu pacifični duh in da bo razsodba razveljavljena.

— Nemška državna bramba. Jedro sedanjih vladne krize je v nezadovoljstvu z nemško državno brambo (Reichswehr), ki se ji očita, da je monarhistična in stalna nevarnost za obstoj rebublike. Republikanci zahtevajo zato, da se državna bramba radikalno preuredi in da si tako zopet pridobi zaupanje ljudstva. Tako treba enkrat za vselej odpraviti časovne dobrovoljce, uničiti vse stare in tajne zaloge orožja, ki so stvarno brez vrednosti in samo vzrok za napade francoskega šovinističnega časopisja na Nemčijo. Republikanski zastavi mora izkazati državna bramba in vsi njeni člani vedno čast. Oficirji morajo obiskovati v uniformah tudi prireditve republikanskih organizacij in ne samo monarhističnih. Vse zveze z raznimi desničarskimi vojaškimi in veteranskimi organizacijami mora državna bramba popolnoma prekiniti. Zlasti pa treba gledati na to, da se bo rekrutiral naraščaj državne brambe predvsem iz republikancev in ne iz monarhistov, kakor se dogaja sedaj. Skratka: državna bramba mora biti zaščita republike, ne pa njena stalna nevarnost.

— Anglija bo podpirala Italijo proti nam. V angleških diplomatskih krogih se govori, da mora biti Anglija v italijansko-jugoslovenskem konfliktu sicer nevtalna, da pa mora s simpatijami spremljati italijanske aspiracije. Za podporo Italije v Mali Aziji se pač hoče Italija revanžirati za podporo Italiji v Sredozemskem morju. Stališče angleških diplomatov nas ne more presenetiti. Toda naj bo zabeleženo, da ne bo pri nas nepotrebnih iluzij o angleškem stališču.

— General Gajda degradiran. Disciplinarno sodišče je končalo razpravo proti generalu Gajdi in ga obsodilo na izgubo

šarže in znižanje njegove pokojnine za eno četrtino. Sodijo, da je bil Gajda obsojen ne vsled špionaže, temveč zato ker se je vmešaval v politiko in ker je navedel napačne podatke v svojem curriculum vitae.

— Moskvska »Izvestija« o italijansko-albanski pogodbi in o sovjetsko-jugoslovanskih odnosih. Sovjetsko časopisje je v zadnjem času posvetilo mnogo pozornosti dogodkom v naši državi. Tako je meseca novembra izšel v uradnem centralnem glasilu komunistične stranke »Izvestij« članek pod naslovom »Jugoslavija in SSSR. Po zaključku italijansko-albanskega pakta in arbitražne pogoibe je ta list priobčil v številkah z dne 11. in 12. decembra članek pod naslovom »Križa v Jugoslaviji«, v katerem pravi med drugim: »Drugi člen tega pakta postavlja vso zunanjo politiko šibke Albanije pod italijansko kontrolo, s tem pa je ustvarjen italijanski protektorat nad Albanijo. Osvojitve valonskega pristanišča pa pomenja italijansko hegemonijo na Jadranskem morju. Albanija ni samo gospodarskega, temveč predvsem strateškega pomena in sklenitev te pogodbe je prvi korak k uresničenju italijanske imperialističnega načrta na Balkanu. Italijanska politika se v ničemur ne razlikuje od politike Avstro-Ogrske ki jo je vodila vedno do začetka vojne. Kar se tiče italijanskega časopisja, ki piše o miroljubnosti italijanske politike, pravijo »Izvestija«, da se italijanskemu časopisju ni posrečilo, da odstrani vonj smodnika, ki se na Balkanu vedno bolj čuti. Z naglašanjem italijanske miroljubnosti naglašala le svojo neresnost. V zvezi s tem omenjajo »Izvestija« tudi demisijo jugoslovanskega kabineta ter napadajo zlasti zunanega ministra dr. Ninčiča radi njegove politike proti sovjetski Rusiji. Naglašajo pa zopet, da med Rusijo in Jugoslavijo radi priznanja de iure ni nikakih resnih zaprek in bi se moglo zato normalne zveze zelo lahko vzpostaviti, brez ozira na to, da je to v interesu obeh narodov.

— Ruski komentarji k litavskemu državnemu udaru. »Izvestija« pišejo, da so korenine litavskega preobrata v Varšavi. S preobratom v Litvi naj bi se začelo razširjenje poljskega vpliva na vzhod. To svojo trditev utemeljujejo s korespondenco Pilsudskega z vojaškimi komandanti. Tudi omenjajo »Izvestija«, da je bil poslan poljski oficir s tako označko »Vanda« v London, da tam poroča o pripravah Poljske. Izvestija pišejo nadalje, da je stališče Poljske do nove litavske vlade vseskozi prijazno. Smetona in njegovi pristaši so člani katoliške stranke, ki išče zaslonbo pri Poljakih. Končno izjavljajo »Izvestija«, da se sovjetska vlada sicer ne bo vmešavala v notranje zadeve Litovske, da pa ne bo trpela zopet uporabe metode Želigovskega, pa naj bi bile odete v še tako moderno obliko. — Z druge strani pa se poroča, da ima Pilsudski kljub notranjim težkočam Poljske zavojevalne namene in da nekatere velesile niso nasprotne te ekspanzivne cilje podpirati, če bi seveda Poljska prilagodila svojo politiko interesom teh velesil. Tako bi bile velesile pripravljene Poljski dovoliti Litvo in Klajpedo, če bi Poljska resignirala na Gdansko in koridor. Ni izključeno, da bi bila za tako rešitev tudi Nemčija.

NAŠ POSLANIK V ATENAH-UMRL.

Iz Aten poročajo, da je naš tamkajšnji poslanik Panta Gavrilović predvčerajšnjim nenadoma umr. Na poslaništvu je razobešena črna zastava.

Vest o Gavrilovićevi smrti je bila sprejeta v Beogradu z velikim obžalovanjem. Gavrilović je užival v Atenah v svoji lastnosti kot poslanik velik ugled. Dosegel je tam v zadnjem času lepe uspehe, posredoval je sporazum glede naše svobodne cone in zveze. Da konvenciji še nista ratificirani, je kriva edinole izprememba v grški vladi.

Gavrilović se je rodil v Ohridu. Kot mlad deček je živel v Carigradu, kjer je absolviral licej, nakar je odšel v Beograd, kjer je absolviral pravniške študije. Ker je obvladal zelo dobro orientalske jezike, se je posvetil diplomatski službi. Služboval je dalje časa pri konzulatih v stari Turčiji v Solunu, Skoplju, Bitolju, pozneje je bil srbski poslanik v Carigradu in nato v Sofiji. Vporabili so ga ponovno za pregovore s Turčijo, Grško in Albanijo.

Pokojnik je slovel kot eden naših najboljših diplomatov. Svoječasno je bil pomočnik zunanjega ministra, ter je bil predestiniiran za zunanjga ministra. Poznani je tudi slovenske razmeer jako dobro ter je imel za nas simpatije.

Popolna razprodaja

tudi na obroke vseh predmetov, damske, moške in otročje konfekcije, dežnih plaščev, klobukov itd. se vrši pri trdki

O. Bernatovič, Ljubljana, Mestni trg št. 5.
Le v prvem nadstropju. Vhod samo skozi vrata. Prodaja se pod nakupno ceno.

Prosveta.

RAZSTAVA UMETNIN V JAKOPIČEVEM PAVILJONU.

Božično razstavo umetnin je v nedeljo 19. t. m. otvorilo Udruženje ljubovnih umetnikov v Jakopičevem paviljonu. Namen je hvale vreden. Pred Božičem marsikdo izda več za razne darove, kot ob drugih delavnikih; morda bo od takega razpoloženja imela kako korist tudi umetnost, če jo izrečno ponudijo v nakup. Le, da ta razstava v svojem naslovu obeta nekaj, kar je na nji zelo redko. Udruženje je strokovna organizacija, kateri ni uspelo, združiti v sebi pomembnejšo večino umetnih ov. Z ozirom na njen značaj bi seveda pričakovali od nje drugačnega zastopanja strokovnih interesov, kot je prirejanje razstav, katerih se boljši del slovenskih umetnikov ne udeležuje.

A razstava je otvorena in treba je poročati, da so se je udeležili slikarji, kiparji in grafiki iz vrst najstarejših, starih in mladih, en arhitekt in mnogo takih, ki brez haska spremljajo naše razstave od začetka. Jakopič je poslal nekaj krajin in krajinskih skic ter kompozicij; njegova dela, čeprav namenu razstave ustrezajoč, niso izbrana po nikakem kriteriju, govore svoj močni umetniški jezik, kot vselej, kadar se pojavijo pred nami. A v tej okolici se nekako ženirajo. Poleg njih vise Jamovi Bledi in dve krajini, ki sta precej razveseljivi. Nasproti zavzema F. Klemenčič vso steno s svojimi krajnami, ki so vedno enako neinteresantne; tehnika jih neizprosno ubija. Tudi Gaspari je vposlal nekaj drobnejših stvari.

Mlajše krilo se je združilo v poseben prostor in zelo jasno dokazuje, da mladost sama še ni nikaka umetniška legitimacija. Trstenjakovi krajinski akvareli so taki, kot so bili; dve oljni krajini razodevala, da so Slovenske gorice in njihov kraj vredno umetnikovega dela, da pa njihov rojak temu ni dorasel. Še močnejše, kot pri njem, se kažejo pri M. Malešu vsakjakih vplivi moderne umetnosti. V grafičnih listih kar mgoli neprebavljenih utisov, bodisi tehničnih, kompozicijskih ali celo snovnih. Neasen, dasi tehnično mnogo solidnejši, je St. Cuderman. V tretjem oddelku razstave vise krajine Iv. Franketa, ki imajo svoj izvor v nekem tehničnem odkritju, katerega pa ni mogoče dognati. Tu razstavljata še H. Santel in S. Santel. H. Strekar, ki je moral poleg porednih karikaturno ponovno pokazati neke neokusnosti, E. Justin, R. Marčič in F. Ančik. Tako smo končali z imeni, pri katerih bi moral umetniški svet svoje delo pričeti.

Plastiko je razstavil Dolinar. Njegove delo je zelo mongolčno in poleg prav dobrih del se nepričakovano pojavijo slabo premišljeno, plastično nesvoje. Tudi Začec in Rožič sta razstavila.

Pri tej razstavi se človek vpraša, kako je mogoče, da po četrtstletju razstav, ki so bile živa priča nesebičnega in umetniško uspešnega stremljenja, še vedno srečavamo poleg dobrih del toliko pridnosti, a brezupne netaletiranosti? Vzrok ne more biti v proizvajalcih samih; slab talent je vedno vztrajen. Zdi se mi, da je mnogo tehtnejši vzrok prizanesljiva hinavščina »pohvalnih« kritik, ki uspravajo mladostno avtokritiko in vzgajajo domišljave avtoritete, čeprav za domači krog. Tako pisanje je vzgojno prav posebno škodljivo, čeprav je predmet le sedanja Razstava umetnin.

F. Mesesnel.

SLOVENSKI UVOD V UMETNOST.

V knjižnici Narodne Galerije v Ljubljani je pravkar izšla Izidorja Cankarja knjiga »Uvod v umevanje likovne umetnosti«, katere začetna poglavja je pod naslovom »Sistematika stila« objavil letošnji »Dom in Svet«.

To je prva strokovna teoretska knjiga o umetnosti med Slovenci, je prvi dograjen sistem stilne terminologije in vede — v Evropi sploh, zato bo ta knjiga, na viško moderne evropske stilne znanosti stoječa, prodrla meje naše ozke domovine in bo last svobodnega umetnostnega raziskovalca in znanstvenika sploh.

Kdor je količkaj poučen o stanju v takozvani umetnosti in stilni znanosti v Franciji, Nemčiji, Angliji, Rusiji, je moral občutiti negotovost in ohlapnost stilsanalitičnega osredja, s katerim se umetnost danes vsesplošno obravnava. Vsaka generacija skoro je imela svoj lasten

»estetski« sistem, s katerim je obravnavala sodobno umetnost, do tle se ta sistem ni ovrget po modernejšem. Klasicisti so obravnavali celokupno verigo zgodovinskega razvoja umetnosti s kriterijem, po antičnem prikrojenem; veljali ste jim ji le antika in renesansa za »umetnostni dobic«, zavrgli pa so vsled svojega enostranskega merila srednjeveško in baročno umetnost kot »prepad« in »barbarstvo«. Romantiki so nasprotno s svojim kriterijem odklonili antiko in proglasili baš barok za umetnostno visoko stoječo dobo, realisti druge tretjine XIX. stoletja so zopet zapeli himno kvatrocentu in snovni umetnosti, ki ji je glavno »baj« v umetnosti. Sledila je potem doba razmaha subjektivno-individualnega stila, v katerem se je umetnina obravnavala kakor se to večinoma dogaja še dandanes, z vidika psihološke raziskave duševne vsebine umetnine in nje odnosov z umetnikom-svariteljem (osebna nota v umetnini). Pri tem ni šlo za nobeno analizo umetnine same, nego za subjektivno-estetske in filozofske kombinacije individualna-uživalca, s katerimi je ta uživatelj le poročal o svojem lastnem intuitivnem doživetju umetnine, nikakor pa ni objektivno izrpal objektivne kakovosti njene. »Jaz gledam na umetnino takole« je bil rezultat take preiskave, ta je bil drugačen od rezultata: »Ti gledaš nanjo drugače« itd. in zavladala je anarhična gledanja in zmešnjava terminov, ki je pomnožila znanost znatno. Različni temperamenti so vsak drugače apercipirali umetnostno vsebino iste umetnine, podtikali istim terminom vsak drugačen pomen in zmeda je bila vsepšerna, kakor je bilo istočasno v umetnosti vsepšerna zmeda raznih — izmov splošna karakteristika v času nekako od 1905 do 1925.

Ringl, Wickhoffs, Wölflin so začeli, Dvořák je nadaljeval. Počasi so se zaplojela po Evropi nova spoznanja; v Angliji prej kot v Franciji in Italiji, sedaj pomaj Riegla in Wölflina že Nemci in Rusi, Dvořák prodira počasi, a z gotovostjo — sistem, dograjen in popolnoma stilno sistematično pa je dal moderni umetnostni znanosti Slovenec. Dal je znanosti Evrope prvi stilni sistem; komaj je knjiga v slovenščini izšla, že se prevaja v tuje evropske jezike.

Avtor sam se v predgovoru točno opredeljuje: »Podpisani sem poizkusil one raziskave (Riegl, Wickhoffs, Wölflin) dopolniti, stilne znake strniti v sistem brez ozira na zgodovinski razvoj, tako ustvariti in nuce nekako slovnico umetnostnega oblikovanja, polagati legičnost in organsko funkcionalnost njenih zakonov ter njih nujno zvezo s splošno človekovo duševnostjo.« Od dosedanjih raziskovalcev stare psihološke šole se odloči avtor: »Poudariti moram, da to neče biti razprava o umetniku, marveč razprava o zakonih oblikovanja, ki so nezavestni in njem, ki so »preko naše močice; razprava torej o umetnini kot likovnemu organizmu, ne o psihološkem načinu njene nastanka. Zato so rezultati te knjige deduktivnega, a ne normalivnega značaja.«

Knjiga ima dva dela, od katerih je stilni sistem obsežen v drugem delu, prvih 75 strani pa obravnava Neumetnostne (zgodovinsko, umetnostno-zgodovinske in starinsko - vrednotne) in umetnostne (estetsko-subjektivne) vidike na umetnosti. Radi tega prvega dela, mislim, je prišel na naslovno stran naslov »Uvod v umevanje likovne umetnosti«, od katerega bi kdo pričakoval popularne »knjige o umetnosti«. Sistematika ima poglavja: 1. Predmet in snov (Idealizem, Naturalizem, Realizem. »Vtis in izraz«). 2. Oblikovanje telesnosti (Ploskoviti stil, Plastični stil, Slikoviti stil). 3. Oblikovanje prostora (Brezprostorno, Omejeno, Breznejno prizorišče). 4. Figuralna kompozicija (Vezana, Tehtenska, Svobodna kompozicija) in konec 5. Vsebinska umetnine.

Naglasili moramo, da je ta knjiga namenjena v prvi vrsti onemu, ki »gleda« na umetnino z objektivnim, vse drugačnim interesom kakor gleda nanjo umetnik, »kritika, kovač, anatom. Na umetnost je namreč odprtih prav toliko vidikov kakor postavim na »človeka«, ki ga je mogoče vzeti anatomski, psihološki, antropološki, hemično, biološki itd. itd. Knjiga ta je, kar hoče biti in nič več, je sistem stilne analize, kakršne Evropa

deslej ni imela. Kakšen pomen ima to, kakor bodo gotovo rekli, »seccranje umetnosti«, pove avtor sam:

»Stil je človek, a stil je tudi doba. Ko je njega analira, analira umetnostno znanost individuuum in čas; tesno k duševnemu organizmu, ki je svetoj umetnost rodil, prisanja uho in prisluškuje, neodvisno od vsako osebne volje, govori o stariju tega organizma. Stil ji govori o erotnih, dolednih, močnih dobah, o slabotnih, notranje razbitih, negotovih dobah. V tem vidi umetnostna znanost vsebinsko umetnosti in umetnino, v takih rezultatih njenih analiz je opravičilo njene eksistence.«

Kdor »s tem očesom gleda« na umetnost, za tega je ta knjiga. Knjiga ne negira možnosti ali upravičenosti katerega drugačnega »gledanja« na umetnost, celo trdi, da je močnejši od rezultatov umetnostne znanosti vsebinska umetnina, ki je izraz življenja o njem, njega potrebnih ali novih resnicah.

Vrednote te knjige pa bodo vrednote ostale. Nujno jo priporočamo vsem, ki se znanstveno hočejo pečati z umetnostjo, dragocena pa bo tudi enim diletantom, ki jo bodo hoteli prav razumeti.

V znanstvenem svetu pomeni predporeben novi, dograjen v sebi zaplojen sistem, ki bo služil i literarni i glasbeni zgodovini, ki je edino možna najenostavnejši in najpraktičnejši. V izvenznanstvenem svetu takozvanega umetnostnega eseja in kritike pa naj bi knjiga uvedla vsaj enotne termine in vresla vanjo umetnostno izobrazbo, ki je pri nas Slovincih na tem polju še ni čutili v realnem, sodobnem smislu. S. V.

REPERTOAR NARODNEGA GLEDALIŠČA V LJUBLJANI.

Drama:

Začetek ob 20. uri zvečer.

Petek, 24. decembra: Zaprtlo.

Sobota, 25. decembra: Na Sveti dan ob 15. uri pop. Triglavsko bajka. Izven. (Znižane cene.)

ob 20. uri zvečer Kovarstvo in ljubezen. Izven. (Znižane cene.)

Nedelja, 26. decembra: Ob 15. uri pop. Peterčkovce poslednje sanje. Izven. — (Znižane cene.)

Ob 20. uri zvečer Slaba vest. — Izven. (Znižane cene.)

Ponedeljek, 27. decembra: Stalni gost. Bourbonche. — Red B.

Torek, 28. decembra: Zaprtlo.

Sreda, 29. decembra: Skopuh. — Red D.

Četrtek, 30. decembra: J. y. — Red A.

Petek, 31. decembra: Zaprtlo.

Opera:

Začetek ob pol 20. uri zvečer.

Petek, 24. decembra: Zaprtlo.

Sobota, 25. decembra: Na Sveti dan ob pol 20. uri zvečer premijera Mozartove opere »Cosi fan tutte«. Izven. (Znižane cene.)

Nedelja, 26. decembra: Ob 15. uri pop. Židinja. Izven. (Znižane cene.)

Ob 20. uri zvečer Grofica Marica. — Izven. (Znižane cene.)

Ponedeljek, 27. decembra: Zaprtlo.

Torek, 28. decembra: Manon. — Red C.

Sreda, 29. decembra: Carmen. — Red E.

Četrtek, 30. decembra: Cosi fan tutte. — Red B.

Petek, 31. decembra: Zaprtlo.

Repertoar Narodnega gledališča v božičnih praznikih. Opozarjamo na predstave Narodnega gledališča o praznikih, ki so vse po znižanih cenah. Drama igra na Sveti dan popoldne ob treh »Triglavsko bajko«, zvečer ob osmih pa »Kovarstvo in ljubezen«, opera pa ima na Sveti dan zvečer ob pol osmih premijero Mozartove opere »Cosi fan tutte«. Na dan sv. Štefana igra drama popoldne ob treh »Peterčkovce poslednje sanje«, zvečer pa priljubljeno kmetiško komedijo »Slaba vest«. V operi se počje ob 15. uri popoldne »Židinja«, zvečer ob osmih pa učinkovita opereta »Grofica Marica« z gospo Poličevo v naslovni vlogi.

MOZART: »COSI FAN TUTTE«.

Kakor smo že javili, se vrši v sredo dne 22. t. m. premijera Mozartove opere »Cosi fan tutte«, ki ima sledečo vsebino: I. dejanje: Fernando in Viljem se razgovarjata z Don Alfonzom o ženski zvestobi. Slednji trdi, da so vse nezveste. Oficirja zahtevata o tem dokaz, naker preidejo v stavo za 100 zlatnikov. Don Alfonso bo dokazal, da sta tudi nezvesti Fioridi-Ligi in Dorabella zaročencema nezvesti.

Sprememba. V parku ob morju pričakuje ta obe sestri svojih ljubimcev in zatrjuje svojo zvestobo. Pride pa Don Alfonso in ji ma pove, da bosta morala oditi oba ljubčka v vojno. Oficirja se poslavljata v krasnem

Upravništvo Narodnega

Dnevnika. (K. nore-si trg 3)

bo danes odprto od 8 do 16 ure.

Todaj sprejema uprava vsa naročila za prodajo oštevi ko »Narodnega Dnevnika«, ki zide kol

prva po praznikih

ter je zato

za inseriranje

zelo primerna.

kvartetu od svojih izvoljenk in odhajata med zvoki bojevite koračnice.

Sprememba. Služkinja Dorabella si želi smrti, Despina jo toleži in se norčuje iz moške zvestobe. Don Alfonso vstopi in z njim oba oficirja preoblečena v tuja. Vrneta se tudi sestri in tuja začeta takoj ljubavni razgovor, ne najdeta pa pri obeh sestrah nobenega odziva. Veselita se zvestobe svojih zaročenk in sta prepričana, da stavo v vsem dobita.

Sprememba. Sestri sta v vrtu ter se spominjata svojih ljubčkov. V grmovju pa se oglasi glas: Umreti hočem, umreti! Naenkrat skočita izza grmovja oba tuja in se zstrupita. Don Alfonso, ki je zajedno z njima prišel na vrt, pokliče zdravnika, ki ni nihče drugi, kakor preoblečena služkinja Despina, kakor je bilo vse dogovorjeno.

Drugo dejanje. Tuja ponovno poskuša z ljubezenskimi ponudbami, a sta odločno zavrnjena. V drugem dejanju pripoveduje Despina, da preveč žednosti rado škoduje. Don Alfonso povabi sestri, ki sta medtem se že odločili glede ljubčkov na vrt, kjer se vrši prva sprememba drugega dejanja, polna ljubezenskih zapeljajev.

V drugi spremembi sklene Fioridi-Ligi, da spelje preoblečena oficirja k svojima zaročencema. Tega pa ne more storiti, ker ji zastavi Viljem pol. Medsebojne poroke so sklenjene. V zadnji spremembi pripravlja Despina za svatbeno pojedino. Despina preoblečena v notarja opravi poroko.

K premijeri Mozartove opere »Cosi fan tutte« v ljubljanskem Narodnem gledališču. Ena najfinjših komičnih oper svetovne literature Mozartove »Cosi fan tutte« se bo v Ljubljani na Sveti dan zvečer ob pol osmih uri prvič v slovenskem jeziku izvajala. Naštudiral in izrežiral je to opero operni ravnatelj g. Polič. Polič naravnost verno, v vseh delih občuteno, duhovito in v pravem Mozartovem stilu. Interpretacija diha Mahlerjevo vzorno izvedbo na nedanji dunajski dvorni operi. Ravnatelj Polič je dosel po slušnih sedeč, da bo orkester to Mozartovo delo izvajal v najfinjšem komornem stilu s Kranimi pianissimi pihal in vzorno orkestralno igro. Orkester se tako petju podreja, da bodo pevec in pevke vse čas lahko obdržali idealni ton veseloigre, kar je povsem v pravem Mozartovem stilu. Ta premijera bo ena najvzornejših opernih predstav komornega stila zadnjih petih let ljubljanske opere. Da Narodno gledališče goji Mozartov repertoar v idealni tekmi dokazujejo vprizoritve »Don Juanca«, »Figarove svatbe« in sedaj »Cosi fan tutte«. Dekracija za to opero je izredno lepa, slikovita in stilna, vse izgleda, da bo vzorna predstava na čast našemu gledališču. Zasedba vlog je tako dobra, da ni kmalu najti boljše. Gospa Lovšetova, gospodična Thalerjeva, gospa Poličeva so v ženskih vlogah zaposlene, gospodje Banovec, Mirovič in mojster Betetto pa v moških vlogah. Iz umetnostj g. Beletta v tej vlogi izžareva duh Mahlerja dunajske dvorne opere na vse sedelujoče. Nove dekoracije je naslikal g. Skružny.

Glasbena Matica v Mariboru pripravlja za 12. januar 1927 novo prijetno iznenadenje. Njen pevski zbor bo namreč koncertiral ta večer z najlepšimi a capelle zbori, kar jih je imel sploh na svojih programih. Kdor pozna fineso in visoko umetnost g. ravnatelja Hladeka in vse krasne uspehe, ki jih je žel s svojim zborom pri zadnjih koncerih, se more mirno zanesti, da bo tudi na tem večeru doživel največji muzikalni užitek. Zborov, ki jih na ta večer proizvajata Glasbena Matica še ni pel noben zbor v Sloveniji. Ze imena zborov, kakor Judje na rekah Babilonskih, Atila pred Rimom, Nari in brodar itd. nam kažejo, da se bodo proizvajale kompozicije največjega štila. Med točkami se tudi trje Griegovi možki zbori z boriton - soli, ki jih z očarljivo milobo podaja član Matičinega zboru, g. Faganelli. — Pevski zbor Glasbene Maticice.

Božična priloga.

F. P.:

TILKA IN ZVEZDICE.

Vsak večer, ko dan zamira,
očke sanek ji zapira,
Tilka k nebu uprè oči.

Tam nešteti milijoni
po visokem nebosloni
zvezdic bisernih blešče,

se smehljajo, bajke krasne
pravijo v daljine jasne
do zaspane zemljice.

Tilka jih prav dobro čuje,
ta kaj, ona kaj modruje,
Toda čuj, kaj je nocoj!

Kaj nocoj tako radostno
z glaski nežnimi skrivnostno
zvezdice šepetajo? —

»Tam za sinjimi gorami,
tam za širnimi vodami,
tam je mesto Bellehem.

Tam za silnimi zidovi,
kameniti hramovi
hlevce zapuščen stoji.

Tam v tej noči preveseli
v siromašni se zibelj
Izveličar nam rodi.«

Vse to zvezde govorejo,
še prijazneje bleščijo,
Tilko vabijo s seboj.

Že ji tjakaj duša plava,
a telesce sladko spava
ji v naročju mamice.

Hu-Sung-Si:

Državni norec.

(Prevod iz kitajščine.)*

»Om mani padme hum!« Slaboten ženski glas je izgovarjal molitev za zrati. Presenečen sem vstopil. Sredi sobe je klečala belo oblečena Giauna. Pozdravil sem jo in ji stisnil roko: »Zakaj si belo oblečena? Kje je braj?« Zalostne oči, v katerih so se posušile solze, so se uprle vame.

»Ni ga, gospod!«
»Kje je?« Siutnja je zatrepetala v srcu.
»Odpeljali so ga!«
»Odpeljali? Kdaj? Kdo? Zakaj?« Iz mene so bruhala vprašanja.

Giauna pa je otožno povescila glavo, skenila roko na prsih in govorila v zemljo. »Nikoli več se ne vrne, gospod. Prepozno ste prišli.«

Obsedel sem in jo gledal. Venomer je sklanjala glavo in tihi šepet molitve je motil strašno tišino: »Om mani padmo hum!«

Mračno sem zrl v uganko. Leto dni sem prebil v Honkongu, o nobenem dogodku doma nisem vedel ničesar.

Nad mestom se je zgrnila tema, ko je Giauna vstala, prižgala luč in odšla. Zmedeno sem zrl za njo. Toda kmalu se je vrnila z drobno popisanimi papirji. Zdrknila mi je pred kolena ter prosila: »Gospod, poslušaj!«

Strah se me je polotil, zakril sem si obličje in drhte poslušal plakujoči glas. »Hu-Sung-Wan svojemu bratu Hu-Sung-Siju.«

Dan veselja. — Naš rod je prišel iz kitajske domovine v Siam. Kdaj tega se ne spominjam. Kako so živeli naši očetje, ne vem. Moj oče je kupil hišo nad Bangkokom in v tej hiši sem rojen. Spodaj teče Menam, kjer sem se v mladosti igral. Vodil sem očetovo trgovino na Borneu; z veseljem sem pozdravil krizanteme pred domačo hišo, ko sem se vrnil.

Pred letom dni sem bil v Lampunu v deželi Laos, odkoder derejo Menamove vode in preplavljajo bogata riževa polja. Nebo in vode bogate mojo deželo. Iz sinjih gora so pripeljali pravkar ujetega belega slona. Mlademu lovcu so se lakrile oči od veselja in ponosa, kajti vedel je, da pride na kraljevi dvor. Nisem mu zavidal, mene ne mika na dvor. — Srečal sem Giauno, gorsko deklico. Vitka je, kot rižovo steblo in lepa, da jih ni takih ob Menamu. Vprašal sem jo, če bi hotela z menoj. Poljubila mi je roko. Srce mi je položila na dlan. Plačal sem očetu odkupnino in jo vzel seboj. Zaliva mi krizanteme, prebira strune in moja glava počiva pod njenimi dišečimi prsi. Vsak človek sreča svojo ljubezen.

Dan trpljenja. Prišli so možje iz Laosa ter govorili z Giauno. Vse mi je pove-

dala. Dejala je, da zaupajo v mojo modrost in me prosijo, da bi me smeli poslati v zbor siamskih mož. Tako se je veselila, da so ji škrlatno rdela lica. »Ti pojdeš, gospod?« Očila se mi je okrog roke in je trepetala od želje. Jaz pa sem premišljal, če je moje srce tako pravično, da bi mogel govoriti zanje. Izpraševal sem se, kaj naj storim za te najbolj uboge iz siamske dežele, ki žive edino od tega, da sekajo tektonije za bogate trgovce. V šoli se nisem učil, kaj je treba ljudem, kdo bo narekoval mojemu srcu? Vsi, ki prihajajo v zbor mož, so odgovorni za duše in imetje ljudi, ki so jih poslali. Zavedati se morajo, da je pravica teh ljudi večna. — Trpel sem, ker nisem zaupal sebi, a Giaunine prošnje so bile tako vroče, da sem obljubil.

Dan zmage. Prvi kraljevi svetovalec me je poklical k sebi. Stisnil mi je roko in me pozdravil v zboru mož. »Možje iz Laosa so te poslali, tvoja modrost bo naša pomočnica. Težki časi prihajajo k nam v goste, tuje silijo od vzhajajočega in zahajajočega solnca. Od juga se vozijo ošabne ladje, nakladajo tektonije in nas goljufajo.« Spoštljivo sem se priklonil. Vedel sem, da pričakuje odgovora. »Gospod!« sem dejal, »taka je moja misel, da moramo dati življenje tistim, ki sekajo tektonije. Dežela brez veselja ni hrabra.« Začuden me je pogledal in umaknil.

Vračal sem se ob Menamu in zrl v valove. Trpka misel se je rodila v meni: »Njegove oči so tako mrzle kot Menamove vode.«

Prva beseda. Zopet sem hodil ob Menamu. Na čolnih se prevažali papir. Država Siam kupi vsako leto veliko papirja in ga potem prodaja šolarčkom in pisarjem.

Ko smo se drugi dan potem zbrali, sem začel govoriti o papirju. Čudno so me pogledali, ko sem spregovoril: »Papir je nevaren. V naši deželi ga je veliko preveč. Beseda bi morala tolmačiti, kar misli duša. Na papirju se beseda posuši. Papir je belo slepilo. Kdor mu preveč zaupa, pozablja na življenje in dušo. Naši ljudje sede za papirnatimi gramadami in le redkokdaj slišijo živo besedo. Papir prenese vse: neizpolnjene prošnje, laž, resnico, tih zavratne kletve, številke, ki bi morale rešiti ljudi in zopet take, ki jim pišejo smrt. Kadar ga je veliko popisane, se nikomur več ne ljubi brati. Tedaj leži nakopičen v gramadah in človeška usoda je zapisana smrti. Nobena stvar se ne vname lažje kot papir. Če se bo to zgodilo, bo zgorelo mesto Bangkok in kraljeva palača v njem. Prenehajte s papirjem, odprimo ušesa živi besedi.

Smejali so se mi. Popoldne mi je pravila Giauna, da so bili poklicani možje

iz Laosa. Dejala se jim je, da norim. Toda čni zaupajo vame.

Dan plačila. Odpri so blagajne. Tudi mene so poklicali. Dolgo časa že nismo bili skupaj in bolelo me je že srce, ker nisem mogel nikomur potožiti, koliko trpi moje ljudstvo.

Siam je doživel težko nesrečo. V gorah, v Laosu je lilo. Iz gora so drveli valove. Zeleni riž, upanje siamskih ljubov. Ruvali o tektonije in jih odnašali. Mojim ljudem, gledajočim razdejanje, so krvavele oči. Begali so kakor zblazneli okrog, kajti revne hišice so se rušile in uzapadale. Kmalu so se začele zapirati prestrašene oči. Tonili so starci, otroci, krepki možje. Menam je valil zbesnele vode, zemlja je rjula, tako so jo trgali valove. Zeleni riž, upanje siamskih ljudi, je plaval na valovih. Pred Bangkokom so se vode za hip ustavile. Nato so zalile mesto. Čolni, na katerih bivajo ubogi Kitajci, so izgubili ravnotežje in se potapjali z ljudmi vred. Več kot tisoč Kitajcev je utonilo.

Odšel sem v zbor, kjer nisem našel nikogar. Srečal sem zakladnega svetovaleca. Zjokal sem se pred njim. Pripovedoval sem mu o bedi ljudi. Potolažil me je, da so že zbrali denar. Vsak siamski prebivalec mora oddati desetino zasluzka. Nič niso pomagale moje prošnje. Smejal se mi je.

Ta dan smo prejeli prvo plačilo za delo, ki ga opravljamo na posvetovanjih in katerih že ne pomnimo več. Sram me je bilo, ker sem nosil seboj toliko denarja. Za en dan nam plačajo dvajsetkratni zaslužek moža, ki seka tektonije.

Zvečer sem polical Giauno ter jo prosil. »Nosi denar mojim ljudem, ki sem ga danes prejel. Pojdi, kadar upadej ovode. Povej jim, da me je sram jemati denar, ki ga nisem zaslužil. Ničesar nismo storili zanje, pozabili smo jih.

Včeraj se je Giauna vrnila. Ko je delila denar, so se stepili. Grdo so govorili o meni. A moje srce je čisto.

Streha. Po dolgem času so nas sklicali. Hudi časi so se hitro plodili. Ljudje niso imeli strehe. V čolnih na Menamu so živeli, dež je padal in voda jim je curkajala v sklade. Hodil sem po deželi in jih tlažil. Kdor ni imel čolna je spal na prostem.

Dolgo smo se posetovali. Naposled so sklenili, da moramo naščuvati brezdomce zoper gospodarje in te zoper one. Ugovarjal sem in prosil, nič ni pomagalo. Še več so storili. Postavili so učene ljudi, da bodo sodili v teh preprih. Zdaj vem dobro, kako se taka zadeva vrši. Učenim možem bomo plačevali lepe denarje, prošnje ubogih bodo umirale na papirju. Ta papir vodi vse za nos. Papir, na katerega bo napisana prošnja bo imel visoko kupno ceno. Siamska država bo zaluzila. Mene pa je bilo sram, da bi še sedel v zboru mož.

Pravice zavezanimi očmi. Godrnjanje se je širilo po deželi. Iz Laosa je prihajalo in je plavalo z Menamom nizdolu. Slišalo se je v palačo, kjer zborujemo. Eden izmed kraljevih svetovalec se je neprijetno zganil, drugemu se je posvetilo v oči. Takoj sem spoznal, da je med njima sprca. Drugi je hotel prvega preskočiti. Zdaj je prišel pravi čas. Da bi ukrotil godrnjače, je drugi obročil čelo ljudi, ki so si pripeli na prsi znak rdečega zmaja. Bojni klic se je razlegal po vsej deželi.

Giauna mi je pripovedovala, kako so ljudje rdečega zmaja enega izmed prebivalcev Laosa privezala na krokodila in spustili žival v reko. Krokodil so planili na svojo žrtve, grozen boj se je pričel v vodi. Mladega fanta so raztrgali kos za kosom.

Moji ljudje so prišli in tožili: »Pravica ima zavezane oči.« Potrdil sem in pristavil. »Pravica je gluha. Čas ne razločuje med silo in nasiljem.«

Stroji. Včeraj sem jim povedal sledečo zgodbo. »Na Menamu e je potopila ladja. Stroji so se pokvarili, ladja ni mogla več dihati. Dokler smo vozili a čolni, se ni nikoli potopilo toliko blaga.

Ko so me osuplo motrili, sem jim razložil. Siamska država je ladja, ki plava na zemeljskem morju. Ljudje so njen trup, ženejo jo stroji, ki jo upravljajo. Ti stroji morajo biti vedno delavni, vedno pravični. Baš to poslednje je pri nas le še legenda. Tisti, ki delajo, pa ne morejo dihati. Verjemite mi, stroj mora dihati.

Zato vam pravim: Siamska država se potaplja.

Pravica je spregledala. Moja Giauna je tako lepa, da jo le gledam, kdaj ji izprsi poženo rože. A duša je žalostna.

Že zopet se leto dni nismo videli v zboru mož. Krivice so omamljale ljudi. Ko smo se pred koncem leta sešli, je prišel med nas kralj, gospod belega slona.

Eden izmed svetovalec, ki se redi iz državne blagajne, je dejal kralju: »Gospod, mi ti prinašamo pozdrave našega ljudstva. Resnica je, da so med njimi taki, ki godrnjajo. A ne zmeni se zanje, gospod, to je nezdravi ter na zdravem telesu. Zdravo telo je tisti del naroda, ki te navdušeno pozdravlja in radovoljno trpi. Gospod, le z zdravim narodom smeš govoriti, drugih ne poslušaj.« Ko sem slišal te besede, sem planil in ga udaril po zobeh.

Pravici so odvezali oči ter me obsodili na mesec dni ječe.

Giauna, zdi se mi, da se kmalu povrnem k tebi iz zbora mož.

Pred gospodom belega slona. Vsako leto praznujemo državni praznik. Takrat sprejema naš kralj, gospod belega slona, na širokem polju prošnje in pritožbe. Pred jasnim obličjem se zbere ves narod.

Na predvečer sem hodil s težko vestjo ob Menamu. Naposled sem se odločil, da mu povem, kar vem.

Drugi dan so zalile množice travnik. On sam je prihajal na belem slonu, a štiri, toliko jih ima sedaj siamska država, so vodili zadaj.

Posadili so ga na okrašen prestol. Obličje ni izpremenilo izraza.

Prihajali so po vrsti, svetovalci, možje iz zbora ter mu lagali v obraz.

Čuden praznik, da lažejo svojemu gospodu v obraz. Zlato je plemenita resnična kovina, zakaj bi naj ne mogla biti taka človeška beseda.

Sprejel me je in me ogledoval. Govoril sem preprosto, kakor sem mislil.

»Svitli kralj! Gospod belega slona in zelenega riža! V zboru mož so me poslali ubogi iz Laosa. Rad bi bil skrbel zanje, pa nisem mogel. Besede niso našle odmeva. Mojih opominov niso hoteli poslušati. Vprašujem te, gospod, kaj naj še počnem v zboru mož?«

Poglej, od vseh strani pritiskajo tuje v siamsko deželo. Doma pa tvoji svetovalci lažejo in kradejo. Za tvojim hrbtom ubijajo.

Veselje je izginilo iz Siana. Nevarno je kadar ljudje izgube veselje do življenja. Ne bodo se hrabro branili, ne bodo več skrbeli za zemljo.

Naša naloga bi bila, o gospod, da damo ljudem veselje nazaj. Našemu ljudstvu se od žalosti zastirajo oči.

Gospod, stori, da bo ljudstvo zopet veselo, vrni jim dušo!«

Posmehljivo so se spogledovali svetovalci ter si mežikali.

Tisto popoldne se je odpeljal kralj v Lacon ob morju, mene pa so izključili iz zbora mož.

Giauna je bila vesela, da bom zdaj ostal pri njej, a povedal sem ji, da najhujše žele prihaja.

Čez par dni je prišla in se zjokala: »Ljudje iz Laosa hočejo vedeti, zakaj so te pogнали iz zbora mož.«

* Opomba pod črto svari pred kakršnokoli bodi zamenjavo opisanih dogodkov z znanimi.

V megli. Na Siam je padla megla, kakoršne še nismo doživeli. Pokrila je deželo od gora do morja. Ljudje so si svetili ob belem dnevu. V tej megli sem šel, da bi govoril.

Giauna je stala tik poleg mene. Ko sem jo pogledal, je imela prsi rosne od megle. Zašepetala mi je, da se jih je zbralo veliko, ki bi me hoteli poslušati. Toda v megli nismo videli drug drugega.

»Siamec, vi hočete vedeti, zakaj so me vrgli iz zбора mož, kamor ste me poslali. Slišim vas, da ste prišli, vidim vas pa ne. Polušajte!

Ziveti hočete, a življenje vam kradejo. Z lažmi vas obsipavajo. Kar sem videl dosedaj v zboru mož, mi je dovolj. Tam se tepo z vetrovi in jih love v mehove. Z njimi prihajajo med vas, ki ste otroški.

Kaj imate v tistih, ki jih izbirate? Od enega jih živi sedem, od drugega dvajset.

Možje slamski, megla je padla na deželo in jaz slišim iz megle, kako prihaja potres. Smrti bomo gledali v oči, da se vam zopet povrne veselje do življenja.

Ko boste reševali otroke iz žrele smrti, bo ste zljubili življenje, tako goreče, da vam ne bo mogel nihče več tajiti resnice.

Različni glasovi so se izvili iz megle. Giauna se me je oklenila ter ihtela prosila, da naj zbežim. Tisti hip me je zadelo nekaj v prsi zgrudil sem se.

Kdo me je udaril, ne vem, ker se v megli nismo videli.

Drugi dan sva se z Giauno vrnila v Bangkok. Ko sem prišel zadnje vrstice, so prišli, da bi me odpeljali pred sodnike.

Umrl bom pred potresom. Vsak človek najde svojo smrt.

Mojo smrt bo gledala edino Giauna, roža iz Laosa.

Giauna je prebrala ter me pogledala. »Kaj se je zgodilo,« sem krčevito vpraševal.

»Danes popoldne je bil sojen. Izrekli so da je državni norec.«

Roka mi je omahnila, vedel sem vse. Kdor je proglašen za državnega norca, zanj ni rešitve.

Hitro sem ogrnil haljo ter se podal v ječo. Spustili so me k njemu. Sedel je

po naše na tleh. Ko me je ugledal, se je očezno nasmešnil.

»Brat moj! Kralju se vržem pred noge, milost ti izprosim!«

Dvignil je roko, nalahno pobožal brado, pogled e mu je izgubil. Nato so se pričele spuščati trepalnice, dokler se niso dotaknile zarjavelega obličja.

Ta hip se je zaril v Nirvano.

Nebene besedice ni izpregovoril.

Kmalu za menoj je prišla Giauna. Zgrudila se je pred njim in tiho jokanje je dramilo strašno tiš.no.

On pa se ni ganil, ni odprl oči. Položil ji je roko na dišeče lase in zdelo se mi je, da jo hoče vzeti seboj v Nirvano.

Zamaknila se je vanj in pila poslednje dihe.

Zjutraj so nas razdelili. Ko sem ga pogledal, je bil mrtvaško siv. Telo ni več živeo. Zmagal je duh, ki se je preselil v Nirvano.

Opotekajoč se je hodil med čuvarji, dokler nismo prispeli na veliki travnik.

Uprl je obraz v sonce, a oči niso gledale. Svetila mu je notranja luč.

Zabužale so trombe. Prihajal je kralj s svetovalci in možmi iz zboru.

Štirje beli slonji so hodili zadržani.

S prestola je dal znamenje.

Prijeli so mojega brata ter mu veleli, naj leže na zemljo. Gončaci so prignali štiri bele slone in jih obrnili v štiri strani neba. Nanje so privezali mojega brata.

Giauna se je hotela iztrgati iz množice. Podrla so jo na tla.

Kralj je dvignil z roko.

Vzbesneli sloni so zarjuli, planili so narazen in telo mojega brata je izginilo.

Padel sem poleg Giaune na tla. Zavedel sem se proti večeru. Poleg mene je stala Giauna. V rokah je držala bratovo glavo.

Vrnila sva se domov, kjer je je položila med krizanteme. Čul sem njeno molitev: »Om mani podme kum!«

Ko sem vstopil v sobo, je ležala poleg krvave glave. V srcu ji tičala tanka igla.

Naslonil sem se na okno. Mesto Bangkok je bilo razsvetljeno, praznovalo je smrt državnega norca.

Toliko je bilo luči, da nisem mogel gledati. Slepilo so me. Zapreti pa se jih nisem upal, ker bi bil zagledal pred se bej strašno podobo njegove smrti.

Selma Lagerlöf:

Bag v Egipt.

Na daljnem jugu, v eni onih neizmerljivih puščav Vzhoda, je rasla pred mnogimi, mnogimi stoletji palma, ki je bila ravnotako neobičajno stara ko neobičajno visoka. Vsi, ki so potovali v tej puščavi, so se morali ustaviti in opaziti to palmo; bila je namreč mnogo večja, ko vse ostale palme, govorilo se je o nji celo, da je gotovo mnogo višja, nego obeliski in piramide.

V ostalem je stala pa palma popolnoma osamela poleg ene malih oaz in tiho je sanjala v puščavske daljave. Nekega dne pa je zapazila nekaj, kar je v čudu prešinilo vse liste njene košate krove počivajoče na vitkem deblu. Daleč, skoro na samem kraju pustinje, se je pojavilo dvoje ljudi, osamelo potujočih. Nahajala sta se gicer v taki daljavi, da bi velblodi zgedali ko mravlje; toda bila je popolnoma gotovo dvojica ljudi. Dva, ki sta bila v pustinji popolnoma tuja, ker palma je dobro poznala vse prebivalce puščavske. Bil je to mož z ženo, ki ni imela niti vodnika, niti živinčeta — niti šotora niti meha za vodo.

In tako si je palma mislila: »Ta dva sta prišla v pustinjo gotovo le zato, da pogineta.«

Naglo se je ozrla na vse strani in pomislila dalje:

»Ta dva ubožca čaka sedmera smrt: lev ju raztrga, glad ju usmrti s svojim trupom, žejja ju zaduši, peščen vihar ju zasuje, roparji ju zakoljejo, solnčni žarki ju sežgo, strah jih uniči.«

Hotela je misliti na druge stvari. Usoda teh ljudi jo je spravila v preveč obžalujoče in grenko razpoloženje. Toda v celnem prostranstvu pustinje ni bilo videti ničesar, česar ne bi videla že tisočletja. In tako je morala vendar misliti na oba potnika.

»Pri prahu in viharju!« je naenkrat vskliknila palma, pri čemur je imenovala imeni dveh najhujših sovražnikov, ki groze pustinjskim potnikom — pri prahu in viharju! — kaj vendar nosi ona žena v svojem naročju. Zdi se mi celo,

da neso ti blazni ljudje s seboj dete!«

Palma, ki je — kakor navadno vsi starci — bila dalekovidna, je videla v resnici prav. Ona žena je nosila v naročju dete, ki je, glavico oprto na materina prsa, blaženo dremalo.

»Vsaj to dete nima niti dosti obleke!« si je čez čas dejala palma. »Vidim, da je žena razpela svoje ogrinjalo in ga razgrnila preko svojega deteta. Odnese la je po vsej verjetnosti dete iz posteljice v največji naglici in odhitela z njim takim, kot je spalo — — Oh, sedaj razumem: Ti ljudje očitno beže! — — Toda kljub temu so blazni.« je nadaljevala palma. »Če jih ne obrani angelj nebeški, potem naj bi raje pretrpeli od svojih sovražnikov najhujše, kar so jim pripravili, ko da so se podali v pustinjo — — «

»Tako so prestrašeni, da ne čutijo najmanjše utrujenosti — — « je dalje premišljevala palma, »toda dobro vidim, da jim žejja gleda iz grozničastih oči. Vsaj jaz pač že lahko vem, kako izgledajo izžejani ljudje — — « In samo pri misli na to strašno žejjo je stresla groza njeno deblo. Če bi jim mogla svetovati, bi jih prosila, naj se vrnejo. Saj jim sovražniki nikdar ne morejo prizadeti toliko gorja, ko pustinja. Tudi meni je bilo včasih težko ostati pri življenju. Nekoč, ko sem bila še mlada, je nanasel vihar name celo peščeno goro — oh, če ne bi bila neumrjoča, bi se bila takrat gotovo zadušila — — «

In palma je razvijala svoje misli glasno dalje, kot to običajno stari osamljeni ljudje:

»Slišim, da veje veter v moji kroni čarobno pahljače so se čudno razgibale. stvene pahljače so se čudno razgibale. Ne vem, kaj da me tako spreletava pri samem pogledu na te uboge tujce — — Oh, kako krasna je ona otožna žena! Spominja me na najčudovitejše poglede, kar sem jih doživela od svoje mladosti.«

In palma je obujala spomine na svojo mladost, ko je obiskala oazo dvojica čarobnih ljudi. Bila je to kraljica Saba

in kralj Salamon, ki jo je spremil vse do tega mesta. Krasna kraljica se je hotela že vrniti v svojo domovino in v tej oazi bi se imela ločiti.

»V spomin na to uro,« je rekla tedaj kraljica, »vsadim v zemljo datljevo peško, in hočem, da iz nje vsklije palma, ki naj živi do onega dne, ko ostane židovski zemlji večji kraj, nego si ti, o kralj Salamon!« In ko je spregovorila te besede, je zasadila v zemljo jederce, ki so ga crosile njene solze.

»Kako to — — « je pomislila palma dalje — — »da se moram spominjati onega dne baš danes? — — Ali je morda ona žena tam tako krasna, da me spominja na ono najkrasnejšo vseh kraljic, ki sem vsled njene besede vznikla in ki od vlage njenih solz živim še danes?«

»Slišim, da moji listi trepetajo v vedno močnejših tresljajih,« je šepetala palma, »in zveni mi to nekako bolno in tesno ko pri žalostinki. Ko da prorokujejo, da bo tu v kratkem nekdo umrl. Dobro je le to, da vem, da to ne bom jaz, ker sem neumrjoča.«

Palma je menila, da velja pogrebna žalostinka njenih listov obema ubogima, osamljenima potnikoma Vsaj morata tudi onadva čutiti, da se jima bliža poslednja ura. To se je videlo že na njihovih pogledih, s katerimi so se ozirali na okostja veljblodov, ki so ležala po pustinji, in na jastrebe, ki so krožili naokrog. Ne more biti drugače — umro tukaj, v njeni senci — —

Opazili so cazo in palmo, in pospešili svoje korake. Ko so končno prispeli so padli na zemljo in zadnje upanje je izginilo: studenec je bil izsušen. Žena je posadila dete kraj sebe na pesek in sedla k izsušenemu studencu. Mož se je vrgel poleg nje na tla in bil s pestmi zaprašeno zemljo. Palma je slišala, kako se razgovarjajo o bližajoči se smrti.

Iz njihovih besed je posnela palma, da je dal kralj Herod pomoriti vse dve-triletno otročiče moškega spola, boječ se, da ne bi bil med njimi oni veliki, grozni pričakovani židovski kralj. In čula je dalje, da se boje puščavskih strahot. Mož je dejal, da bi bilo morda bolje, če bi ostali doma in bi se v sili uprli krvnikom — ker čaka jih tako ali tako pogin. Menil je tudi, da bi bila smrt na prvi način lažja nego smrt v neskončnina peščenih daljavah.

»Bog nam bo stal ob strani!« je odgovorila žena.

»Tukaj smo tako sami med divjimi zvermi in med gadi,« je dejal mož. »Nimamo več niti hrane niti pijače. Kako naj nas trej Bog obvaruje?«

V divjem obupu je razrgal svoje oblačilo in zaril obraz v zemljo. Bil je popolnoma obupan, kakor mož, ki mu je presekalo srce smrten strel.

Žena je sedela tiho z rokami prekrižanimi čez kolena. Toda pogled njenih oči, s katerimi je zrla v puščavske daljave, je pričal o brezmejnem obupu in kruti resignaciji.

Palma je slišala, kako postaja šumeenje njenih listov vse turobnejše. Tudi že-

na jih je morala slišati, ker naglo je obrnila svoj pogled proti košatemu vrhu. In v istem trenutku je obupno vspela roke k njemu.

»Oh, datelji, datelji!« je vzkliknila žena in v njenih besedah je bila tako vroča tožba, da si je stara palma naenkrat zaželela, da ne bi bila višja od navadnega grmiča in da bi njeni sadeži ne bili težje dosegljivi nego grmičevi popki. Dobro je vedela, da je njena krona posejana z velikimi grozdi dateljev, toda kako naj jih ljudje dosežejo o tako vrtoglavi višini?

Mož je že opazil kako nedosegljivo visoko vise ti datelji v kroni palme. Na ženin vsklik ni vsled tega niti dvignil glave. Prosil je le, naj ne hrepeni po nedosegljivim. Toda dete, ki se je samo kotalalo po pesku in se igralo z suhimi vejami in stebelci, je čulo materin vzklik. Malčku ni šlo v glavo, da njegova mamica ne bi mogla dobiti netesa, kar si želi. Prišel je ogledovati palmo, ko ga je vzklik opozoril na sadje. Trudil se je in premišljal, kako bi se dalo priti do teh dateljev. Na njegovem čelu so se pojavile gube pod zlatimi lasmi. Končno je preletel njegovo otroško obličje smehljaj. Našel je sredstvo, ki ga ne sme prevarati. Prikobal se je k palmi, gladil jo s svojimi mehкими ročicami in klical s svojim jasnim otroškim glasom:

»Palmitca skloni se! Palmitca skloni se!«

In kaj je to? Listi palme so vstrepetah, ko da jih je nenadoma zgrabil vihar in v celem dolgem deblu so se pričeli pretakati čudni tokovi; palma je čutila, da se mora pokoriti detetu. Ni se mogla izviti iz njegove moči.

In pričela je pod malčkom sklanjati svoje visoko, vitko deblo, kot se sklanja je ljudje pred kneži. V mogočnem polukrogu se je cela tako globoko sklonila k zemlji, da se je njena košata krona dotaknila tal.

Malček ni bil niti prestrašen niti začuden, temveč je bežal z glasnim vzklikom radosti k drevesu in trgjal s palme grozd za grozdom.

In ko jih je nabral dovolj in je palma še vedno poslušno ležala pred njim na tleh, je odkobal zopet k njej in ji dejal z ljubeznivim glasom:

»Dvigni se palmitca, dvigni!«

In orjaško drevo je tiho in častljivo dvignilo svojo krono in njegovi listi so svirali pesem ko najslajše strunice harf.

»Sedaj pač vem, komu so peli pred trenutkom žalostinko,« je dejala stara palma sama pri sebi, ko se je bila vzravnila. »Niso jo peli nobenemu izmed teh treh ljudi.«

Ko je kmalu potem potovala neka karavana preko puščave, so potniki opazili, da je stara palma usahnila.

»Le kako se je to moglo zgoditi?« je vprašal eden potnikov. »Vsaj bi morala ta palma zeleneti vse dotlej, da ne uzre kralja večjega od kralja Salomona.«

»Morda ga je videla!« — — je dejal drug član karavane.

Cvetko Golar:

Jezušček se bo zmotil.

Božična igra v onem dejanju.

Osebe:

Anton Osolin, veletržec,
Milica, njegova žena,
Otokar, njun sin,
Vida, njuna hči,
Andrej Klun, drvar
Tonče, njegov sin,
Spelica, njegova hčerka,
Natančni gospod.

Godi se v mestu.

Prvi prizor.

Otroška sobica, nizki stolčki in mizica. V ozadju na sredi vrata v drugo sobo, odkoder se zasliši od časa do časa govorica.

Milica: (Sklonjena sredi sobe objema svojega otroka.) Seveda Otokarček, saj si bil priden. Gotovo Jezušček ne pozabi nate. Saj si mu pisal lepo pisemce, in meni si ga izročil, naj ga nesem na pošto. Kaj si mu že naročil?

Otokar: Ali se ne spominjaš, mamica? Kožušček bi rad, da mi ne bo mraz, kadar se pojdem drsat. Čepico sem tudi naročil, pa konja, da ga bom jahal, velikega, pisanege, s sedlom, pa avtomobil, pa žarnico, pa čokolade.

Milica: Dosti, dosti. Saj si Jezušček ni vsega zapomnil. Ne smeš biti takšen, potem pa drugim otrokom ne bo nič ostalo.

Vida: Da, mama vse bi rad sam. Pa jaz sem tudi pisala pa hočem, da tudi meni kaj prinese.

Milica: O, Vida, gotovo, nič se ne boj, ljubica! Kaj si pa ti pisala?

Vida: Ne veste? Za jopico iz žameta, volneno čepico, veliko punčko, da bo jokala in spala, pa možica iz čokolade. Ali mi bo prinesel?

Otokar: Pa meni tudi, meni tudi možica iz čokolade!

Vida: Tebi že ne, tebi samo avtomobil!

Milica: Le tiho, otročička, da vaju Jezušček ne sliši. Kaj bi pa rekel, ako se nimata rada! Vama bo že prinesel, vsakemu nekaj, mogoče tudi možica iz čokolade.

Otokar: Meni, meni, da bi le name čisto ne pozabil.

Vida: Oh, da bi le dobila punčko, ki se joka! To bom pridna, mamica!

Milica: Ze prav, otroka, ali Jezušček si vse zapomni, kar ljubita, in vsako dobro delo zapiše, ki je storita.

(Trkanje na vrata.)

Vida in Otokar: (Zakričita.) Naprej, naprej, ali je Jezušček pri durih!
Milica: Le tiho! Kdo je zunaj?
(Vstopi drvar Kljun in otroka Tonče in Špelica.)

Drugi prizor.

Kljun: Dober večer, gospa! Prišli smo, kakor ste naročili. Pa jaz moram zopet po opravih, saj veste.

Milica: Tako? Že zopet odhajate? Mislija sem, da ostanene nekaj časa pri otrocih in počakate večerje nocoj na sveti večer.

Kljun: Rad bi, prav res z veseljem bi ostal pri vas, pa sem obljubil, da nesem v baronov gradič, dva zavilka daril za Božič. Prav rad bi bil pri otrocih, že zato, poglejte, (pokaže obvezano levico) roka me boli, kmalu bi si bil odsekal palec, ko sem pripravljaval drva pri mesarjevih. Saj veste, mraz je, pa človeku roka otrpne in ni več zanesljiva.

Otokar: O joj! Ali hudo boli?

Vida: Ubožec, ali ste zelo jokali?

Kljun: (Se posmehne.) Oh, ti dušica nedolžna, bi jol al, bi, ako bi pomagalo. Pa me je res hudo bolelo, in kri je curkoma lila. No pa sedaj je že boljše, ker mi je zdravnik dobro obvezal.

Milica: V resnici ste siromak! Na Sveti večer in še si ne privoščite miru. In tale mraz tudi ne koristi rani.

Kljun: Oh seveda ne, prav strupen mraz je. Ali potreba je, saj veste, da sila ne moli Boga.

Tonček: Očka, nikar ne hodite, ali bova sama ostala?

Špelica: I, zakaj pa? Saj pravite, da je mraz zunaj.

Kljun: Je že res, da je mraz, ali očka mora po kruhek.

Milica: Vam je res hudo samemu, koliko je že, kar ste pokopali ženo.

Kljun: Zdi se mi že cela večnost, pa je šele dva meseca! Saj pravim težko mi je, da ne morem povedati.

Milica: I, se bo že nekako naredilo, saj sta otroka vsak dan večja. Ali žensko morate vseeno imeti, da vam postori to in ono.

Kljun: Rabil bi jo, rabil, oh, gospa, pa zastoj je ne dobim za delo. Sam moram biti za vse, le včasih pride gornja sosed, da popravi ali nam kaj opere. No pa z bogom, gospa!

Milica: Srečno hodite in petlej pridite po otroka! Tudi gorak čaj vas bo čakal.

Otokar, Vida, Tonček in Špelica: (Vsi na enkrat.) Srečno, gospod Kljun. Adijo, gospod Kljun! — Kmalu pridite očka. Tu ostanite očka! (Jokaje.)
(Kljun odide.)

Tretji prizor.

Milica: Zdaj pa le pridno, otroci. Jaz moram k gostom, sprejeti moram Jezuščka, kadar pride in se mu zahvaliti za darila, ki nam jih prinese.

Otokar: Le recite mu za avtomobil, ako bi pozabil.

Vida: Pa na možica iz čokolade!

Otokar: Povejte mu tudi, da sta Tonček in Špelica pri nas.

Vida: In veliko, veliko jima mora prinesiti. Povejte mu tudi, da jima je mamica umrla, da bi si bil očka skoraj prst odsekal.

Špelica: (Se zajoka.) Mamica, mamica!

Otokar: (Jo tolaži.) Nikar nič ne jokaj! Gotovo ti bo Jezušček dosti prinesel. Kožušček, čeveljčke, orehe —

Milica: No, otročički le pridni! In ti nikar ne jokaj. Jezušček te gotovo ne pozabi. Glej, Tonček tudi ne joka.
(Odide.)

Četrty prizor.

(Nekaj časa ostanejo otroci tihi in zamisljeni, vsi so posedli okoli mize.)

Tonček: Kje neki hodijo očka? Gotovo jim je zelo mraz, in cesta je ledena. Pa težko nosijo in roko imajo težko bolno.

Vida: Nikar ne bodi žalosten, Tonček, nocoj je Sveti večer in takrat se ne zgodi nikomur nič žalega. Saj hodijo angelčki po noči okoli in popotnike za roke vodjo.

Otokar: In tudi zvezde pridejo bliže. Vse se zbera in svetijo in mežikajo. Vsa pota so razsvetljena, vidi se daleč, daleč, in nevidni angel varuh spremlja vajinega očka, da mu ne spodrsne.

Špelica: Bog ve, ali se bodo kmalu vrnili: Jaz bom ves čas mislila samo nanje. (Otroci zopet umolknejo in se zamislijo.)

Vida: Oh saj res, skoraj bi pozabili! Saj imamo jabolka in lešnike in sladkorčke! Saj nam jih je mamica dala, pa

smo čisto pozabili nanje. (Gre k polici po košarico.) Alo, otroci, kdo hoče jabolko?

Otokar: Na, Tonček, to je najdebeleše. Na, Špelica, lešnikov, tu so klešče, daj jih tretji! Juhu, hm!

Toček: Ujuj! To je debelo, pa lepo! Špelica: (Tere lešnike.) To so sladki! Na, pokusi! (Ponudi Vidi.)

Otokar: Daj meni klešče, Vida! Bom trl za vse, jaz znam najbolje.

Špelica: (Se spomni.) Kje neki očka hodijo. Da bi jim le ne spodrsnilo, da si ne zlomijo noge.

Tonček: Ali pa, da ne bi padli v brezno! Tam pred starim gradom sem videl takšno globoko jamo, in očka morajo ravno mimo.

Otokar: Nič se ne boj, Špelica, saj sem dejal, da so se nocoj zbrale vse zvezde.

Vida: Tonček, ne bodi žalosten! Ali ne veš, da hodijo angelčki z lučicami okoli in varujejo popotnike.

Špelica: Saj res, Tonček, gotovo se jim nič ne zgodi. Sveti večer je, in o polnoči se odpro nebesa.

Otokar: Na, Špelica, vidiš polno perišče jedrc.

Vida: Daj še Tončku, kaj ne, da nisi žalosten? (Zopet obmolknejo.)

Otokar: (Zamisljeno in modro.) Meni se pa le nekaj čudno zdi.

Vsi: Kaj pa, povej nam, Otokar!

Otokar: Veste kaj? Ali ni čudno, da Jezušček bogatim največ prinese. Tovar narjavi Anici je lani prinesel kožušček pa še kolo. In Rudolfu je tudi prinesel kolo. Mali Micki, hčerki naše kuharice, pa ni prinesel drugega kakor dva rožiča in nekaj suhih hrušk. Pa je tako pridna. In nima nobene oblekice. (Vsi se zamislijo.)

Vida: Saj je res! Tudi meni je lani vse prinesel, kar sem mu naročila. Na Špelico je pa skoraj čisto pozabil. Niti plaščka, niti čepice, niti čeveljčkov ji ni prinesel, pa ga je tako lepo prosila. Meni pa vse in Otokarju tudi.

Špelica: Joj, kako sem jokala in kako me je potem zeblo vso zimo!

Tonček: Tudi meni se je slabo obnesel: Nekaj jabolčnih krljev in dva piškota, to je bilo vse.

Vida: Boste videli, da bo letos spet tako! Jaz bom dobila oblekico, ti je nič ne rabim, in poln jabolček sladkarij. Otokar, boš videl, še spraviti ne boš mogel.

Otokar: Kaj pa hočem, ako me ima Jezušček rad!

Vida: Zakaj pa Tonček ne dobi toliko, saj je še bolj priden kakor ti.

Otokar: Zakaj pa Špelica ne dobi toliko kakor ti, saj se uči rajša kakor ti in lepše moli.

Tonček: Oh, je že tako! Saj mora tudi moj očka drva žagati, drugi se pa sprehajajo in so gospodje.

Špelica: Oh, naša uboga mamica! Kako jim je bilo mraz, pa nismo imeli odeje. (Si briše oči.)

Otokar: (Se zasmili.) Veste, otroci, kaj naredimo! Nekaj sem se spomnil, pa se bo Jezušček zmotil.

Vsi: Kaj pa? Kako? Česa si se spomnil.

Otokar: Veste kaj! Preoblecimo se!
Vida: Zakaj? Kako naj se preoblečemo?

Tonček: Jaz se ne morem preobleči, nimam druge obleke.

Špelica: Jaz tudi ne! Moja druga je vsa raztrgana.

Otokar: Ne tako Tonček! Saj nisem tako mislil, Špelica!

Vsi: Kako pa? Povej! Reci, kako misliš.

Otokar: I, kako? Takole: Jaz se preoblečem v Tončka, Tonček pa v mene. Špelica se obleče v Vido, in Vida v Špelico. Pa se bo Jezušček zmotil. Vse tisto, kar bi dal meni, bo dal Tončku. In kar bi imela dobiti Vida, bo dobila Špelica. Ali ni res tako?

Vida: Jej, jej, jej! To si se pa dobro spomnil. Kar preoblecimo se! Špelica, daj mi svojo oblekico! Jaz se že slačim. (Stori.)

Otokar: Alo, hitro Tonček, da kdo ne pride. (Se slači.)

Tonček: Ne smemo! Kaj pa porečejo gospa Milica, vaša mama, kadar nas najdejo preoblečene. Jaz se že ne upam.

Špelica: (Ji gre na jok.) Nak, nak, tega zares ne smemo! Oh, in kaj bi dejal Jezušček, ako nas vidi takšne. Čisto gotovo se mu zamerimo in nihče ne bo nič dobil. Za vse na svetu ne storim tega.

Vida: Oh ti noričica, čemu bi se balal!

Saj s tem ne storimo nikomur nič žalega, le nekaj dobrega bi z Otokarjem rada naredila. In naša mama je dejala, da si Jezušček zapomni vsako dobro delo, ki je komu stoislo.

Otokar: (hoče sleči suknjo Tončku, ki se brani) Zakaj se braniš? Ti mi ne dovoliš, da bi steril dobrote, da bi te oblekel Jezušček —

Tonček: Ne, ne, bojim se, kaj bi rekli vajin očka? Pomisli, vidva sta gosposka otroka, mi pa smo siromaki!

Vida (se zasmije): Nič, nič. Kar hitro se preoblečita! Oh to bo halo in smeh! Še poznata ne najinega očeta! Ali se mu bo dobro zdelo!

Otokar (se smeje): Le hitro, hitro! Tonče dol suknjico! Vida, kar vzemi Špelici njeno jopico! (Na pol siloma, napol v šali in smehu so slečeni in preoblečeni.)

Špelica: Joj, kako sem zdaj lepa! Če bi me očka videl, saj me ne bi spoznal! (Se ogleduje.)

Tonček (stopi pred Špelico): Ali me poznaš? Ali nisem zdaj cel gospod?

Otokar: Ha, ha, ha! Jaz sem pa cel drvarček, ali pa pastirček! In prekucnem se lahko ali pa na glavo postavim, to me bo Jezušček vesel!

Vida: Pa kako sem jaz srčkana! Otokar, ali nisem čisto Špelica? Ju-hu-hu.

Otokar: Ampak jaz ga še najbolj pihnem. Kar sekro bom dejal na ramo, pa pojdem k nam na dvorišče drva sekat.

Tonček: Špelica, zdaj sem pa grof! Ali nisem? (Se šeta možko gor in dol.)

Špelica: Jaz sem pa grajska gospa! (Se gzdavo šeta.)

Otokar (stopi ob strani, je vzela palico iz kota in jo dene na rame): Jaz grem pa denarce služiti, drva žagati in sekat, da zaslužim večerjico svoji Špelici. (Hodi gor in dol.)

Vida: Jaz ti bom pa skuhala večerjo in punčko bom dala spat. (Se podpre z rokami v bok.) In jutri bom pa prala.

Otokar: (Vjame z eno roko Špelico z drugo pa Vido, in ta Tončka. Zadajajo v krogu.)

Solnce sije, dežek gre,
siva mačka v brezje gre.

Kaj boš v brezju delala?
»Šibice bom rezala.«

Čemu ti bodo šibice?
»Metlice bom delala.«

Čemu ti bodo metlice?
»Hišo bom pometala.«

Čemu bo hiša pometena?
»Mlade mucke rajale.«

(Prvi dve vrsti govore vsi, potem polovica izprašuje, polovica odgovarja.)
(Za durmi se zasliši govorici.)

Otokar: Pst! Ali ne slišite? Nekdo gre!

Špelica: Kaj bo pa zdaj? Jaz se bom kar slekla.

Vida: Ne smeš! Vgasnimo luč!

Tonček: Jaz se tako bojim!

Otokar: Sej si grof, kaj se boš bal!
(Vgasne luč.)

Peti prizor.

(Duri se odpro, zasveti se visoko, rasno božično drevo, vstopi Milica, za njo se vidi še več oseb.)

Milica: Kje pa imate luč, otroci? Jezušček je že bil pri nas! Pojdimo pogledat, kaj nam je prinesel!

Otroci (začudeno): Jej, jej! Poglejte, poglejte! Kako lepo! (Odhite pod drevo. (Stena se razmakne.)

Sprememba.

Šesti prizor.

(Božično drevo v lučicah, v zlatih in srebrnih jabolčkih in drugem nakitu. Pod drevescem darovi. Okrog stoje domačini in gostje, vsi so zaverovani v drevesce.)

Milica (še ni opazila preoblečenih otrok): No ljubi otroci, glejte, ravnokar je bil Jezušček pri nas; komaj sem se ozrla okrog, je stal pod smrečico.

Otokar (se skriva za njenim hrptom): Ko sem vstopil, je planil skozi okno. Videl sem še zlate zvezdice na njegovem čelu in lasje so mu plapolali kot solnčni žarki. Imel je srebrne peruti in bele čeveljčke.

Vida: Joj, kako lepo, škoda da ga nisem videla! Ali se ti je nasmejalo?

Otokar: Tako sladko se je nasmejalo in zdi se mi, da mi je celo namežiknil.

Tonček: Joj, joj, kako lepo!

Špelica: Mmm — mm —!

Milica (prime z desnico Tončka, z levico Špelico): Poglej, Otokarček, kaj ti je prinesel Bogek! No, Vida, zdi se mi, da si dobila tudi možica iz čokolade.

Otokar (se zasmije čisto tiho): Mamica!

Vida (se zasmije): Mamica!

Milica: (Pogleda otroke, ostrmi in sklence roke). Sveta nebesa, kaj pa je to! Kaj pa imate!! Tonček, ali si ti Otokar; Vida, ali nisi Špelica?

Otokar: Jaz sem jaz! Sekiro bom na ramo djal pa pojdem drva sekat.

Vida: Jaz sem pa Špelica in pojdem pometat.

Špelica (si zakrije obraz): Joj, joj gospa ne bodite hudi!

Vida: Kaj ne, mama, da ne? To je vse zaradi Jezuščka.

Tonček: Kje so neki naš očka?

Milica (pokliče moža): Anton, pogledaj no vendar, kaj si otroci vse ne zamislijo!

Anton: Kaj pa je z vami otroci? Ali se greste mašare?

Otokar: O ne, očka! To je le zato, da se je Jezušček zmotil, kar je prinesel meni, tisto naj bo Tončkovo.

Vida: In kar je moje, tisto je od Špelice.

Kuharica Meta (ves čas sklepa roke in maje z glavo): Ovbe, ovbe, otroci, otroci! Vendar, vendar no! Ali se jim je zmešalo, ubogim otrokom? Ali je pa tale Tonček tako poreden!

Otokar: To pa že ne, Meta! Jaz sem ukazal, zato da dobi Tonček goriko suknjico. Meni je ni treba.

Špelica (jol aje): Oh, kje so neki očka? V takem mrazu in brez suknje!

Milica: Nič se ne boj! Očetu se ne zgodi nič hudega!

Natančni gospod (maje z glavo s pridigarškim glasom): O, ne, o, ne, tako pa že ne, deca! Kje pa je zapisano, da bi smeli tako delati? Ali ste se v šoli tako učili. (Prime Tončka za glavo in mu gleda ostro v oči.) Povej, dečak!

Tonček (ne odgovori. Plaho gleda spodaj).

Špelica: Nič se ne boj, Tonček, naš očka pridejo po naju.

Natančni gospod: No, no, ti dekelcel! Ali te je oče naučil teh predrznosti. (Jo prime za roko.) Čakaj se bomo že zmečili.

Špelica (zajoka): Kje ste očka?

Vida: Nič ne jokaj! Saj te imamo vsi radi in pogledaj, kaj ti je prinesel Jezušček?

Natančni gospod: O ne, to še ne sme biti! Nič, jaz pravim nič ne dobita. Naučita e naj spodobnosti in pokorščine!

Otokar: Mama, saj niste hudi! Očka, jaz sem vsega kriv.

Vida: In jaz! Prisilila sem Špelico, da se je preoblekla. Kaj ne, da je Bogek moj plašček njej prinesel?

Otokar: In moja suknjica je Tončkova. Njega hudo, hudo zebe, meni je pa še vroče.

Kuharica Meta: Ovbe, ovbe! Ti otroci! Saj sem rekla, da jih je sama dobrot. Kaj takega pa še ne!

Anton: Pa vam bodi, otročički! Ako je vama prav, bo tudi nama, kaj ne Milica?

Natančni gospod: O ne, to že ne sme ne! To ne sme biti! Kam bomo pa prišli, ako bo vse beračem dovoljeno.

Milica: Le pustimo jih, gospod Kazimir, otroci že vedo, kaj delajo. Na, Špelica, svoj plašček! (Razdeli.) In tu imaš rokavice in jopico in rožiče in možica iz čokolade!

Radio potrebščine

v največji izbiri ima stalno v zalogi

FRANC BAR. Ljubljana

Cankarjevo nabrežje štev. 5.
Telefon štev. 407.

Cene suatno snižane.

Zahtevalite novo izšle cenike.

Iz samega žita ne morete kuhati kave.

Dober in krepak okus dobite šele, ako upotrebite

Pravi Franckov kavni pridatek.

Pijača s Prvim Franckom vas zamore stalno zadovoljevati.
K zrnati kavi na vsak način spada Pravi Franck.

Anton: Tonček, le bliže stopi! Na, vzemi suknjico in čevlje in negavice. Avtomobil pa se je Jezušku spotoma pokvaril, zato pa dobiš tudi možica iz čokolade.

Natančni gospod (se odstrani s glavo majaje): Kam pridemo, kam pridemo.

Kuharica Meta: O, dobri otroci! O, Tonček, o, Špelica, kako sta srečna.

Anton: V resnici, Otakar in ti Vida sta me letos prav posebno razveselila, ker sta pokazala vso dobroto svojega srca. Ostanita kakor dosedaj, ljubita siromake in se ravnajta po zgledu malega Boga, ki se je rodil v hlevcu in je vse življenje delal in trpel za uboge. Milica, ti nam pa prinesi čokolade, peciva in kar imaš dobrega! Sedimo, Tonček na mojo desno stran in ti Špelica zraven njega.

(Zasliši se trkanje.)

Otokar: Le noter, moj boter!

Vida: Naprej stric, če nesete kaj potic!

Sedmi prizor.

Kljun (vstopi rdeč od mraza in zasopel): Dober večer!

Špelica: Očka, očka, pogledite me! (Teče predenj v gosposkem plašču.)

Tonček: Pogledite, ali nisem cel grof?

Kljun (presenečen): Otroka, otroka, kaj se pa igrata? Saj bosta vso oblekico umazala in kaj porečejo gospa?

Otokar: O ne, o ne, oče Kljun, nič se ne igramo, Jezušček je bil pri nas.

Vida: Nikogar ni pozabil, ne Špelice in ne mene.

Špelica: Očka, že sem se bala, da vas je divji mož.

Anton: Tiho, tiho, otroci, ali ne vidite, da je oče Kljun truden in lačen? Le bližje, sedimo, Meta, vi pa nam nekaj prinesite, da se ogrejemo.

Milica: Otroci, stopite okrog drovesca, in zapojmo lepo božično pesem!

(Zapojno, zavesa pade.)

Konec.

Karel Čapek:

Pismo iz Italije.

Rim.

Bog vé, raje bi pisal o Rocca di Papa, nego o Rimu. Rocca di Papa je malo skalno gnezdo, visoko v albanskih gorah; po ulicah teče od zgoraj gnojnica, v kateri se valjajo črne kože in še bolj črni otroci, trašna množina otrok; ulice so enostavno stopnjice in hiše so kakor črne kamnite mase, ki — kar je zelo čudno — izgledajo z daljave, na primer z Vatikanovih oken, kot bele sladkorne kocke. To je Rocca di Papa. A Rocca di Papa nikogar v javnosti ne zanima, Rocca di Papa ni kulturni problem in zato se torej vrnimo v Rim.

Machar je našel v Rimu antiko. To je čudno, kar se mene tiče, sem tu v glavnem našel barok. Koloseum je barok. Ves cesarski Rim je očitno baročen. Potem je prišlo krščanstvo in je na mah napravilo konec cesarskemu baroku. Zaradi tega je Rim umetniško zaspal; probudil pa se je pri prvi priliki, ko mu je popustil zategnjen jermen, s katerim ga je zapelo krščanstvo, ko je ponovno zkipelo v novem navalu baroka, to pot v znamenju papeštva. Papeški Rim je enostavno nadaljevanje cesarskega Rima, vsaj kar se tiče arhitekture; in, morda bom sedaj napisal velike neumnosti, a pustite mi jih. Torej, rekel bi to približno tako, da je tu v Italiji, recimo, dvojna razvojna smer: rimska, baročna, svetovna, katoliška, ki se hlapi za ogromnimi dimenzijami, luksusom, dinamiko in zunanostjo; in druga, primitivnejša, resnejša, bolj ljudska, mogoče bi smel to v prispodobi imenovati etrusko, ki je v krščanstvu prišla do besede, ki je stvorila mozaike, zlezla v katakombe, poenostavila skulpturo in arhitektoniko, se izražala otroško in intimno. A baročna tendenca je od časa do časa vedno prihajala na dan; polastila se je gotike v Italiji in jo spremenila v prenapolnjen, očipkan barok. Zgodnja renesansa je zopet stroga, oblikovno čista reakcija proti baročni tendenci, ki je zmagala v laški gotiki. A polna renesansa, to pravzaprav nova zmagala baročne ideje. In tako Rim ves čas smeri v

barok, barok je njegova materinščina; in zato ima Rim tako malo skupnega z antiko, kot velikomesna cesta.

To pseudohistorično razlago sem zato napisal, da se mi ni treba sramovati, če rečem, da so mi Rim v celoti ne dopade. Ne Forum Romanum, ne strašna opečna razvalina na Palatinu, niti kaka druga stvar mi ni zbudila svetih čustev; te maniakalne dimenzije term in palač in cirkusov, ta čudna strast, zidati vedno kolosalnejše, vedno ekstenzivnejše, to je prava baročna obsedenost, ki je pozneje gnala Pavla V., da je skazil Petrovo cerkev. Katoličanstvo si pedaja roko s poganskim cesarskim Rimom: a krščanstvo, to je epizoda, katero so s pomočjo Rima kar najhitreje ugonobili.

Najvljudnejše so v Rimu nekatere male cerkvice: Santa Prassede, Santa Maria di Cosmedin, Santa Saba, pa tudi sv. Klemen, kjer je pokopan naš narodni patron sv. Ciril. »Tomba di San Cirillo«, je pravil cerkovnik in kazal razpokano marmorno skrinjo v cerkvenem podzemlju, pokrito s par očrbljenimi kamni. Za svetnika je to kar preveč skromno, posebno, če se človek spomni prevzetnih papeških tumb v Petrovi cerkvi.

K posebnostim Rima bi štel mačke na Trajanskem foru; to je travnik pod gladino ulice, ograjen z mrežo; v sredi stoji Trajanov steber, eden najbizarnejših spomenikov sveta, okoli pa stoji polmjeni stebri. Na teh stebrih sem oni dan naštel nič manj kot šestdeset mačk vseh barv. To je krasen pogled; šel sem jih pogledat še v krasni mesečni noči; sedel so s hrbiti proti sebi in vreščale: to je bil očitno nabožen obred. Oprl sem se na plot, sklenil roke in mislil na dom.

Tudi mačke imajo svojega boga, kateremu prepevajo v mesečni noči: Zakaj ne? Ah, nisi ga našel v kruti svetlobi južnega Helija, ne v mrzlem razkošju katoličanstva; morda, morda ti je nekaj šepetal v čistosti Albertinijevega somraka ravninskih cerkvic, a dobro ga nisi razumel. Kajti, predvsem ni govoril češko.

Thurgenjev:

MOLITEV.

Za karkoli že meli človek, vedno prosil za čudež. Vsaka molitev se glasi sledeče: »Veliki Bog, daj, da bi dvakrat dve ne bilo štiri.«

Samo taka molitev je molitev od osebe k osebi. Da bi kdo molil k vesoljnemu Duhu, Višjemu bitju, kantovskemu hegelovskemu, očiščenemu, brezosebemu Bogu, to je hkrati nemogoče in nesmiselno.

Kaj ne more, osebni, živi, pravi Bog napraviti, da bi dvakrat dve ne bilo štiri!

Vsak vernik mora odgovoriti: »Lahko in mora samega sebe prepričati o tem.

Toda še razum vstane proti takemu nesmislu.

Tu mu pride Shakespeare na pomoč: »Več je stvari med nebom in zemljo, Heratio...« itd.

In če mu začno razlagati v imenu resnice, — bo samo ponovil znamenito vprašanje: »Kaj pa je resnica?«

In zato: pljmo in se veselimo in molimo.

Ukrajina.

Ob koncu svetovne vojne se je pojavilo ime Ukrajina in se proslavilo z romantično avanturo i elljura. Kaj se je godilo v Ukrajini od l. 1918 dalje smo slišali najprej iz nemških poročil in pozneje iz poljskih. Vprašanje Ukrajine je stopilo v zgodovino po zasluzi ruske februarske revolucije in v dobi Kerenskega že dobilo pečat separatističnega gibanja. Nemška zasedba je podprla ta separatizem in pripravila tla za teorijo samostojne Ukrajine. Hetman Skoropadski je z nemško pomočjo vladal do prvih zmag boljševikov. Nemtri pa niso prenehali niti trenutek. Med samimi Ukrajinci je bil Skoropadski simbol konservatizma iz carske šole in kmalu je zmagala nasprotna struja s Feljuro. Vpliv ruske oktobrske revolucije je bil tedaj že premočan. da bi priznala Ukrajina kako vlado generalov, ki so iskali opore v inozemstvu. I o vsej Ukrajini se je vnel boj med Rusi in Ukrajinci, po prvih zmagah boljševikov so se hetmani združili z oficirji stare armade in se borili zoper domačo revolucijo in končno iskali pomoči pri Poljskih Kocsoh so povečale razne bande, ki so pod vodstvom Balahoviča, Antonova, Mahnoja in drugih plenile po deželi. Mahno je bil anarhist, po povratku iz Sibirije pa najnevarnejši poglavar zelenega kadra in kmečkih tolp; oplenil je z njimi velika mesta, napadal nemško armado in ji odvzel mnogo orožja, oplenil Odeso in brdžanski arzenal. J katerinodar itd., pobil mnogo Denikinovih čet, se boril z boljševiki, ki so ga končno vremenagali. Boj se je vršil pač za najbogatejšo rusko zemljo in Evropa je stegala tja svoje prste. Nemci so vozili žito in še zdaj ne morejo pozabiti Kijeva. Poljakom pa je bila Ukrajina nujna zaveznica v boju z Veliko Rusijo, ki se je po boljševiških zmagah obračala na zapad. Rdeča armada je preplavila Belo Rusijo in Ukrajino in povsod je revolucija pregnala pomeščike (veleposestnike), oficirje in trgovce. Revolucija v Nemčiji je krah kaiserja sta dela Poljskom tolko časa da so lahko mislili na odpor, postali so celo espanzivni. To lahko razumemo sprito velikega osvobodjenja, pa tudi antanta je hitela podpirati Poljsko, ker so vsi poskusi intervencije v Rusiji propadli. Poleg tega pa so baš v Beli Rusiji Poljaki močan procent mestnega prebivalstva in skoraj vsi dvorci so bili poljski. Minsk ima tudi zdaj poljsko šolo. Ukrajinci pod vlado Petljura so se združili s Poljki in prodali spet do Kijeva. Potem jih je Rdeča armada spet pregnala in stisnila Poljake pod Varšavo. Mršal Pilsudski je rešil glavno mesto, odrezal boljševike, ki so se umaknili čez nemško Vzhodno Prusijo, zasedel del Bele Rusije in poslal Želigovskega na danunizjajo v Vilno.

Ukrajinci pa so se v tej vojni popolnoma razpršili. Petljura je izžubil oblast in obenem milost Poljakov. Mirovna pogodba ga ni upoštevala in vršili so se spet boji za Lvov. ki so zapustili sledove na poslopih in posebno na univerzi. Rusi in Poljaki so si razdelili Ukrajino po starem receptu vesil. Ves boj se je vršil za ozemlje in zmagali so s francosko pomočjo Poljaki. Dobitek pa je imela pri tem tudi Romunija, ki si je vzela že prej Besarabijo in del Bukovine. Nad 4 milijone Ukrajincev z Lvovom, Tarnopolom in delom Bukovine je dobila Poljska. Karpatska Rusija je zdaj čehoslovaška. To delitev razumemo le iz dobe v kateri je nastal ukrajinski nacionalizem. Hetmani so se borili za oblast s staro metodo, bozata dežela pa je sama dovolj velika, da vzpostavi pokret na boljši osnovi. V Galiciji so Ukrajinci že pred vojno pripravili tako osnovo, z ostali carski del pa se je prebudil šele zdaj. Narodno prebujenje Ukrajincev je zatrla carska vlada in sicer posebno z odredbo leta 1876, ki prepoveduje uporabo ukrajinskih ne. Kulturno pa je tedaj Ukrajina odločala tudi vserusko bodočnost. V umetnosti je bila ekspanzivna. Kijevska arhitektura je prodira na sever pred italijansko in zmagovala tudi v Moskvi. Gogolj je sicer pisal velikoruski, a Ševčenko je uvedel domači jezik v svetovno literaturo in vsak pisatelj - Ukrajinec je nosil vede ali nevede narodno idejo med ljudstvo brez z vsebino svojih del, ki odlikuje življenje Ukrajine. Pokret Kirilo-Metodijev se je širil tako hitro, da je ogrozil edinstvo ruskega naroda in vlada ga je zatrla le z največjim narovom; prevedevala je rabo ukrajinskega dialekta (l. 1876).

Ukrajinci so si začeli tedaj že ustanavljati svoje šole ki so se svet pojavile l. 1894. V burni dobi in revoluciji l. 1905 je ukrajinsko vprašanje zmagalo. Ljudstvo in inteligenca sta našla svojo narodnost zoper voljo carja, kajti ta narod je imel mnogo odličnih moč, znanstvenikov in umetnikov, ki so spoznali svojo bodočnost. Univerza v Lvovu je bila ukrajinska.

Lenin je dal Ukrajini samoodločbo in to geslo je zmagalo. Za dežele sta ostali v Sovjetski Rusiji. Odesa, Kijev, Harkov so danes ukrajinska mesta in vrši se sistematična ukrajinizacija uprave. Narodna šola je bila uvedena l. 1917, toda šele od leta 1923 dalje ima Ukrajina res svoje šolstvo. Najbolj zaveđen je naddneprovski del. Narodna akademija je v Kijevu, kamor so se vrnili mnogi in-

telektualci. Letošnji jubilej akademika Gruševskega je postal narodna manifestacija, ki so se je udeležili gostje iz Galicije in Rodkarpatske Rusije. V Harkovu je Ukr. naukovno tovarstvo, kjer predava Lozovin (soc. ekonomijo) in Skripnik (narodna vprašanja). Za ljudsko šolstvo je treba vsako leto 1104 novih moči, ki jih pripravljajo učiteljska — 26 pedagoških tehnikumov in 72 enoletnih tečajev. Tehnično šolstvo je tudi v Ukrajini deležno največje podpore. Ukrajinizirali so od ljudskih šol I. stopnje do leta 1926-7 — 1426, l. 1927 jih bodo nad 4 tisoč, ustanoviti pa je bilo treba nad 6 tisoč novih. Te šole bodo prevzela prosvetno delo, ki se je do zdaj vršilo tudi za deca v »hatah« — čitalnicah. Ukrajinci pa žive kot manjšina tudi izven republike, celo v Sibiriji in na Daljnem vzhoku. Tudi tam ustanavljajo svoje šole, ki štejejo že 65 tisoč otrok, največ iz industrijskih krajev in na Kavkazu. Ukrajinci se niso učili domačega jezika, a zdaj že lahko vzdržujejo lastno literaturo z mnogimi revijami, knjižnicami in žurnali. Njihovo gospodarstvo prednjači tudi pod sovjeti, saj pomeni Črno morje okno v Evropo in ukrajinsko žito — zlato. Poleg sladkorne industrije se je tu razvila tudi druga moderna industrija vseh vrst do ladjedelstva. Harkov je ruski Manchester. Svjetska republika Ukrajina uresničuje ideal prvih borec za narodno svobodo. N en napredek pa vabi vse zunanje dele naroda v skupno državo. Toda ne vseh.

Mnogo ukrajinske emigracije je ostalo v tujini. V Nemčiji, na Češkem, v Jugoslaviji, vseh obrobah državah, v Franciji in Avstriji, posebno pa v Ameriki, kjer so med rojaki našli novo domovino. Niti oni, ki žive v Poljski niso vsi za komunistično državo.

V Lvovu se vrši boj obeh struj. Sovjetska prevladuje med kmeti in delavci ter mlado inteligenco. Monarhistična pa med bogatimi sloji, od katerih se veleposestniki pogajajo s poljsko šlaho. Poljaki zatirajo obe, a so bolj popustljivi proti konzervativcem. Z njimi se razgovarjajo za načrt, ki bi jih združil kakor leta 1921.

Gospodarski problem je tudi jedro splošnega. I od Avstrijo so imeli obične in okrajne velika posestva, ki so jih pa Poljaki podzavili 90% občin ima komisarje, ki so zelo zasovraženi. Šolstvo še ni, oziroma le poljsko; plebiscit se je vršil letos in bi moral prinesli 10 srednjih ter nad 2000 ljudskih. Pri plebiscitu je sodelovala mladina, ki je v stalnem konfliktu s Poljaki. Poslanci in narodni svet so protestirali pri maršalu Pilsudskem, a uspeha še ni. Tudi rumunska vlada je najprej dovolila in potem zatrla plebiscit. Razpoloženje ljudstva je zdaj še bolj nevarno in postavljajo novo fronto — Rusi zoper Rumune in Poljake. Vprašanje je torej tudi politično in vodi v konflikt. Na rumunski strani je položaj še nevarnejši. »Univerzalk« piše, da je bila tam že tretja suša in staba letina. Polenta je glavna hrana (mamaliga) a še za to mora skrbeti dovoz. Vlada je morala dovoliti letos kredit 4 milijone lejev za pobljanje pelagre, ki se širi z gladom.

Omenil sem že ukrajinske intelektualce in njihov pomen. Društveno življenje je med njimi zelo živahno. Največja organizacija je »Pr svitac«, potem pa »Tovarištvo T. Savrenkac«, kjer se zbira inteligenca pod vodstvom prof. Galuščinskega, dr. Brika, dr. Rakovskega, škofa Bojcana in slikarja Holodnjaja. Urednik »Literaturno-naučnega vestnika« in »anjnik omenjenega društva, Vol. Gujatjuk je letos jeseni umrl. Odlične revije so »Cvita« (ilustriran 14 dnevnik), »Koljtura« (Kulturno-mesečnik in »Vesti z luguc« (mes.). Najzanimnejši dnevnik je »Dilo«, ki ima velik političen vpliv.

Univerz, ki je bila v Lvovu, je vlada zaprla in uvedla na novo numerus clausus za ukrajinske diake. Tako je zdaj na poljski univerzi v Lvovu 50 odstotkov Poljakov, 85 odstotkov Židov in le 14 odstotkov Ukrajincev za prebivalstvo v 70 odstotkov Ukrajincev, 18 odstotkov Poljakov in 12 odstot. Židov. Zato hodijo Ukrajinci študirat v inozemstvo: Gdanjsk, Prago, Berlin, Podjebrad.

V Podjebradih je 3-letna gosp. akademija (rektor Sovgeniv z varšavske politehnike). V Pragi je ukrajinska univerza s profesorji Karlove univerze (Dorošenko in Kolesa).

V Berlinu je ustanovljen »Ukr. znanstveni inštitut« pod pokroviteljstvom nemškega generala Grenerja (prej n. guverner v Kijevu) in s profesorji: F. smer, Keller, Skoropis, Dorošenko, dr. Mirčuk in Zelozecki. Njihov ideolog-monarhist je Vjače Lipinski.

V Parizu izhaja levičarski list »Ukrajinski Vistac«. V Ameriki klerikalni »Ukrajinski golos«. »Narodne Slovo« (konz.) ter levi »Kanadjski Ukrajinec«. Tudi revij je tam mnogo in zelo veliko je zanimanje za domovino. Po številnih akademskih klubih sodeč, imajo Ukrajinci mnogo smisla za organizacijo. Sestavili so načrt za velik »Slovanaki inštitut«.

Za kratko dobo in demno svobodo, ki jo je dosegel ukrajinski narod, si je postavil že veliko zgradbo. Kako bogat je ta narod gmotno in duševno pa dokazuje najbolj silen razvoj njegove prve republike ob Dnjepru.

Dnevne vesti.

Vesele božične praznike želi vsem naročnikom in prijateljem uredništvo in uprava.

ZA UNIVERZO SE GLEDALIŠČE.

Prejeli smo:

Državno Narodno gledališče v Ljubljani bo imelo v letošnjem proračunskem letu 1926/27 za 804.864 Din manj izplačane dotacije, nego je v finančnem zakonu od Narodne skupščine bilo odobreno. Radi tega pride slovensko gledališče v Ljubljani v zadnjih mesecih tekočega budžetskega leta, to je v januarju, februarju in marcu 1927 v največje denarne težkoče. Budžetno oddeljenje v Beogradu pa je poleg tega predlog uprave tako reduciralo, da bo v bodočem budžetskem letu 1927/28 za Narodno gledališče v Ljubljani dotacija še za 1 milijon 340.000 Din manjša, nego je bila za leto 1926/27 napovedana. Uprava ima od Ministrstva Prosvete strog nalog, da izvrši tekom januarja, februarja in marca 1927 največje redukcije v oboju in da pod nobenim pogojem ne me prekoračiti predvidenih kreditov.

Upravnik Matej Hubad.

K temu obvestilu dostavljamo samo eno vprašanje. Za koliko pa je bil reduciran proračun beograjskega gledališča?

— Sarajevski profesorji brez honorarjev. Minister trgovine in industrije dr. Krajač je izdal odlok, po katerem se imajo izplačovati honorarnim profesorjem na sarajevski tehnični šoli honorarji po 30 Din od ure. Tega odloka inspektor glavne kontrole radi neke formalnosti ni hotel vidirati. Zadevna intervencija je ostala brez uspeha.

— Svobodna cone na Sušaku. V kratkem se vzpostavi v ministrstvu za trgovino in industrijo posebna komisija, ki bo pretresala vprašanje svobodne cone na Sušaku. V komisijo bodo priložni tudi zastopniki zainteresiranih občin in korporacij.

— Naprejevanje zdravnikov. V ministrstvu za narodno zdravje so podpisani delovni načrti o naprejevanju državnih zdravnikov in sanitetnih činovnikov, ki so po uradniškem zakonu upravičeni do naprejevanja.

— Vseslovanski zdravniški kongres. Te dni se je vršila v Pragi konferenca delegatov slovenskih zdravniških organizacij, ki so se udeležili sledeči delegati: za češke zdravnike dr. J. rasek, za slovaške prof. dr. Pešina, za jugoslovanske posl. dr. Ivković, za neapoljske dr. Jakimac, za ruske prof. dr. Redlich, za ukrajinske prof. dr. Matušenko, za belgarske dr. Kirov. Na konferenci so bila sprejeta pravila zveze slovenskih zdravnikov ter je bilo sklenjeno, da se vrši I. vseslovanski zdravniški kongres meseca maja 1927 v Varšavi.

— Direkcija državnih železnic v Ljubljani sporoča: V nedeljo, dne 26. t. m. bo vozil na progi Kamnik — Ljubljana poseben turistski vlak z odhodom iz Kamnika ob 20.28 in s prihodom v Ljubljano ob 21.40.

— Pregled predora skozi Ivan-planino. Te dni sta odpoštovala na Ivan-planino geologa profesor beograjske univerze Dešković in profesor zagrebške univerze Koch, ki sta poslana tja, da si ogledata teren, skozi katerega se vrta predor, ker so se pojavile pri vrtanju težkoče.

— Društvo pravnikov v Sarajevu. V krogih sarajevskih pravnikov se je pričela akcija za ustanovitev pravnškega društva, v katerem bodo organizirani vsi pravniki, neglede na to, v kakšni službi se nahajajo. Doslej so imeli svojo organizacijo samo sodniki. Vest o novo začetki akciji je bila v vseh pravnških krogih s simpatijami sprejeta.

— Diplomski izpit za inženjerja kemije na tehniki v Ljubljani je pretekli teden z odličnim uspehom položil g. S' alicy Zdenko, sin pred kratkim umrlega, odličnega strokovnjaka, kmet. svetnika in ravnatelja B. Skalickega iz Novega mesta.

— Upokojitve. Trajno so upokojeni: predmetni učitelj na Srednji tehnični šoli v Ljubljani Ivan Bernot in višja pisarniška oficijala Milan Klemenčič in Ivan Rozman, oba pri deželnem sodišču v Ljubljani.

— V Italiji se uvede tudi zračna policija. Italjanski ministrski svet bo odobr. l na prihodnji seji, ki se vrši dne 4. januarja, pravilnik s katerim se reformira politična služba. Kot poročajo, se uvede s tem pravilnikom tudi posebna zračna policija, ki bo vršila svojo službo na aeroplanih. Prvi poskusi se izvrše v Rimu.

— Nove mere za pobijanje draginje v Italiji. Italijanska vlada pripravlja nove zakonske mere za pobijanje draginje. Minister za narodno gospodarstvo Belluzzo bo predložil na prihodnji seji ministrskega sveta tozadevno konkretne predloge.

— Zopetna uvedba porote na Madjarskem. Madjarski justični minister Pavol Pesty je izjavil te dni nekemu novinarju, da se namerava zavzeti za to, da se uvedejo na Madjarskem zopet porotna sodišča, razven tega namerava predložiti minister nov načrt tiskovnega zakona.

— Vsak svoj lasten prometni policist. Nepristano naraščanje prometnih nesreč — promet v newyorških ulicah zahteva povprečno dve smrtni žrtvi na dan — je dal newyorški prometni policiji povod, da je izdala nove prometne predpise, na podlagi katerih ima vsak pešec pravico prometnega policista. Teh pravic pa se sme posluževati samo na cestnih križiščih. Prometna naredba policije naglašja izrečno, da pešec ne sme prekoračiti ceste, kjer bi se mu zljubilo.

Vill. elitni medicinski ples Union 20 januarja 1927

— Samomor v klesetu vlaka. Poslovodja zagrebške oziroma sornborske delniško družbe »Chromos« Vekoslav Breković je pomeveril in zapravl tekem daljšega časa 213.822 Din. Sredi meseca novembra ga je stavila tvrdka radi tega na odgovor. Obljubil je, da bo dolg poravnal in odstopil je družbi neke svoje terjatve, s čemur pa pomeverjen znesek niti daleko ni bil pokrit. Mesto, da bi bil skušal stvar urediti, je inkasiral 18. novembra v imenu družbe pri tvrdki B. v Ljubljani 19.000 Din ter jih zopet pridržal zase. Minuli ponedeljek so ga pozvali končno prav energično za odgovor, vsled česar je pobegnil s svojim avtomobilom iz Zagreba ter pijančeval par dni v okolici, odkoder je pisal ravnatelju družbe, da bo izvršil samomor. Tega pa ni vzel nihče resno, vendar pa je zahtevala družba od zagrebške policije, da naj Brekoviča aretirajo. No, Breković je to prepredil. Predvčerajšnjim si je pognal med Zagrebom in Vrabcami v klesetu osebnega vlaka kroglo v glavo ter obležal na mestu mrtve.

— Najstarejši Hercegovcec umrl. V Potocih pri Mostaru je umrl najstarejši Hercegovcec, Risto Kolak, ki je dopolnil pravkar 113. leto svoje starosti. Kolak je bil do zadnjega časa zdrav in svež. Na iznenadenje svoje okolice se je jel zadnja leta pomlajevati. Zrasli so mu namreč novi zobje. Umrl je tako mirno, da so vsi mislili, da je zaspal. Zaspal je res, toda za vekomaj.

— Obsojena policaja. Predvčerajšnjim sta stala pred okrožnim sodiščem v Sobotici Marko Grušič in Marko Moskovič, policijska stražnika v Trinoku. Obtožnica jima očita, da sta pred šestimi meseci ubila slepeca Sakasa. Oba trdovratno tajita. Kljub temu je bil zločin tako jasno dokazan, da ju je spoznalo sodišče krivim ter obsodilo vsakega na tri leta težke ječe.

Do božiča znižane cene!

Zimske suknje in druga oblačila nudi v največji izbiri

J. MAČEK, LJUBLJANA, ALEKSANDROVA CESTA ŠTEV. 12.

— Stavka. Med delavci na parni žagi »Krivajac« v Zavidovičih pri Sarajevu je izbruhnila nedavno stavka. Sprva je stavkalo 3000 delavcev. Iz Beograda je bila poslana posredovalna komisija. Ker pa se je izjavila komisija proti zahtevam delavcev, so se pridružili stavkujočim še vsi ostali delavci, tako da stavka sedaj vsega skupaj 4500 delavcev.

— Katastrofalna eksplozija na morju. Iz Madrida poročajo: Na nekem meternem parniku v luki Mahon na otoku Minorci je eksplodiral te dni bencin. 32 mož posadke je mrtvih, 40 potnikov težko poškodovanih. Če ne bi bila prišla nemudoma pomoč, bi bila večina njih mornarjev, ki so ostali živi, utrnila, ker je vrgel zračni pritisk vso posadko v morje.

— Zrtev svojega ljubimca. 45letna poštna uradnica Gabriela Davet je postala te dni žrtev svojega ljubimca. Vdova ni mogla preboleti smole, da ni mogla najti nobenega moža. Poizkusila je svojo srečo v inserati v listih. Na ta način je našla nekega 30letnega Parižana, ki ji je pa končno izjavil, da jo kljub vsej ljubezni, ki jo čuti do nje, iz rodinskih ozirov ne more poročiti ter predlagal, da gresta skupno v smrt. Heroično je dama na to pristala. Možakar je pripravil za oba zastrupljeno pijačo. Ko je uboga lubezniželna poštna uradnica svojo kupico izpila, je umrla med strašnimi bolečinami, dočim je možkar, ki je nallil v svoj kozarec čisto vino, pobegnil, pri čemer pa ni pozabil vzeti seboj 1500 frankov — prihranka svoje žrtve.

— Velikopotezno goljufijo so razkrili te dni v Newyorku. Pred dvema mesecema je objavil neki Avgust Hacksher, ki je bil revent kot cerkvena moš, da se ustanavlja delniška družba z akcijskim kapitalom 100 milijonov dolarjev, ki namerava zgraditi meso dose-danjih nezdravih stanovanj v newyorških predmestjih nova, zračna in udobna stanovanja. Kocksher je naznanil v objavah, da je med ustanovitelji družbe razven njega, 50 ameriških milijonarjev. Obenem je razposlal po predmetnih agente, ki so nabirali podpise akcij. Ljudje, ki stanujejo v nezdravih stanovanjih so hiteli podpisovati, da je bilo veselje. V kratkem času je izdalo za akcije nad 4000 ljudi domalega vse svoje prihranke. Bankam se je zdelo čudno, da dvigajo ljudje nakrat v tolikšnem številu vloge, vsled tega so jele polzvedovati po vzrokih nenadnega »runa« in tako je prišla stvar na dan, vendar pa so Hacksher in njegovi komplici grozilo jim nevarnost pravočasno izvožati ter brez sledu izginili. S seboj so odnesli več milijonov dolarjev, za katere so osleparili večinoma reveže.

Obleke lastnega izdika Van tudi najceneje JOS. ROJINA, Ljubljana Aleksandrova c. 3.

— Raši v smrt kot v Horthyjevo ječo na aj. Urednik madjarskega socialdemokratskega centralnega organa »Nep-szavac« je bil obsojen, kot smo svojetavno poročali, ker je opisal v svojem listu škandalozne razmere v budimpeštanskih odgenschkih zaporih, na dve leti zapora. Krvoločni sodnik Törebly ni hotel zaslišati nobene od njegovih prič in ni pripustil da aza resnice. Ko je bil Barabas pred par tedni po končanem procesu začasno iz zapora izpuščen, je pripovedoval sv. jim prijateljem o režimu, ki vlada v zaporih, groziasne stvari. Ponovno se je izrazil, da rajši umre, kot da bi se vrnil še kdaj v zapor. Upal je, da bo o Božiču amnestiran. To se pa ni zgodilo. Mesto obvestila o amnestiji, je dobil v terek poziv, da mora 3. januarja nastopiti kazen. Ta poziv je učinkoval na Barabasa tako porazno, da si je prerezal žile na roki in zavžil precejšnjo dozo veronala. Njegovo stanje je opasno.

— Književna tombola. Jugoslovanska Matica priredi od 4. februarja do 25. marca 1927 svoje III. književno tombolo. Zrebanje se prične 4. februarja. Dobitke tvorijo samo slovenske leposlovne knjige in sicer 150 amb po šest po šest knjig, 120 tern po deset knjig, 80 kvatern po štirinajst knjig, 50 činkvin po sedemnajst knjig in 5 tombol po sedemnajst knjig in knjig po prosti izbiri od 500 do 2000 Din. Glavni dobitki tvorijo vsi letniki »Ljubljanskega Zvona«, ki imajo poleg raritetne tudi veliko denarno vrednost. Tablice po 3 Din so na prodaj pri vseh šolah in pri vseh pedružnicah Jugoslovanske Maticе v Sloveniji.

— »Gospodinski koledar« Jugoslovanske Maticе je najlepše novoletno darilo našim gospodinjam. Cena Din 20, za člane Din 15. Naprodaj pri podružnicah Jugoslov. Maticе in v vseh knjigarnah.

Ljubljana.

1— Mesto cvetja za umrlo gospo Miro Furlan je daroval gospod Srečko Vršič znesek 100 Din za slepce. Denar brani uprava »Narodnega« Dnevnika.

1— Prvi reprezentančni ples slušateljev ljubljanske univerze. V letošnjem šolskem letu se je med slušatelji posameznih fakultet ljubljanske univerze prvič dosegel sporazum, da združeni prirede skupen velik elitni ples 16. februarja 1927. Vseled tega odpadejo vsi običajni posamezni elitni plesi, ki so bili do sedaj v navadi, kot juridični, tehniški i. dr. Za ta prvi reprezentančni ples bo pripravljani odbor zaprosil za najvišje poveriteljstvo Njega Veličanstva kralja Aleksandra. Priprave so v polnem teku ter je pričakovati lepega uspeha. Podrobneje še poročamo.

1— Društvo železniških vpokojencev obvešča svoje člane, da se vrši v nedeljo 9. januarja 1927 l. obo 2. uri popoldan redni občni zbor v salonu pri Lovu, Gosposvetska cesta štev. 16, Ljubljana na katerem poročajo predsednik in delegati Saveza. Člani vljudno vabljeni. — Odbor.

1— Društvo »Sočac« v Ljubljani priredi 31. t. m. ob 20. uri svoj »Silvestrov večer« v restavraciji »Ljubljanski dvor« sprav zanimivim in raznovrstnim vsporedom. Prehod iz starega v novo leto bo spremljal času primeren nagovor. Prireditelj je brez vstopnine. Na ta domači presrečni družabni večer vabimo člane in prijatelje društva.

dajemo znaten popust, na kar slavno občinstvo najljudneje opozarjamo. — Jos. Rojina, Ljubljana, Aleksandrova štev. 3.

— Pri nakupu oblek za Božič in Novo leto

VOLITVE V CESTNE ODBORE V RA-DOVLJIŠKEM OKRAJU.

V nedeljo so se izvršile volitve za okrajne cestne odbore. Za okoliš Radovljica je bil izvoljen za načelnika kandidat za oblasne volitve radovljiškega okraja SKS g. France Vidic, župan iz Leseč, za Bled in Bohinj g. Ivan Plemelj, slavbeni podjetnik na Bledu, za Jesenice-Kranjsko goro g. Franc Jakelj, bivši župan na Dovjem. Vsi trije načelniki so pristaši SKS.

Po skoraj 20letnem boju med liberalski in liberalci so prešle vse te funkcije v roke SKS.

Upamo, da bodo znali voditi nevezvoljeni možje glede cestnega vprašanja, ki je jako pereče, pravo gospodarsko politiko. To tem bolj, ker bo g. Vidic ki je obenem kandidat za oblasne v litve, to zadevo na pristojnem mestu lahko zagovarjal.

Dopisi.

Hudajama pri Laškem. V našem rovu TPD so se pomeverili v mesecu decembru že trije rudarji. Eneza je precej opasno zmeškalo, drugemu je zlomilo nogo, v sredo pa se je zgodil preebno žalosten slučaj. 39 letni Josip Breznikar, doma iz Zagrcja, se je ponesrečil smrtno. Reveža je zasulo in po 8 urnem trpljenju so ga privlekli mrivega iz zemlje. Ali niso morda varnostne odredbe pomanjkljive?

Laško. Kakor smo že pisali, se je v Delniški pivovarni ustavilo vse delo. 16 delavcev, ki so bili že do 30 let zaposleni, so se sedaj na zimo enostavno odpustili. Pivovarno menijo opustiti in slad, stolence, sode itd. prevažajo v rivovarno Union v Ljubljani in Götz v Maribor. Vsestranska želja je, da se ali obrat zopet obnovi, ali pa, da se mero-dajni činitelji strnejo in ustanove novo pivovarno. — Naš okrajni zastop je pri svoji letčni proračunski seji s' lenil 94% doklade, ker znašajo izdatki za leto 1927 celih 3.086.115.27 Din. — 20. t. m. se je zaključil tečaj za obrtno knjigovodstvo, ki ga je priredilo Obrtno društvo.

KRATKE VESTI.

Bolgarska vlada oficieino zanika, da bi hotela skleniti z Albanijo pakt prijateljstva, slihen italijanskemu.

Češki fašisti so izvolili za svojega diktatorja generala Gajdo.

Filipini zahtevajo, da postanejo član Zveze narodov. Ameriške svobode torej Filipini niso nič kaj veseli.

Mandat znanega madjarskega fašista in voditelja tolp Ivana Hejasa je bil uničen.

Vesele božične praznike in srečno NOVO LETO

želi

FRANC PAVLIN, trgovina s špecerijskim in kolonialnim blagom

Centrale: Gradišče 5.

Podružnici: Trg Tebor 4., Borštnikov trg 4.

Gospodarstvo.

Železniška zveza Slovenije s Sušakom.

Akoravno je že popolnoma jasno, da pride tako z gospodarskega kot tehničnega stališča od vseh obstoječih načrtov za železniško zvezo Slovenije z morjem v poštev edino le Klodič — Hrovat — Kavčičev projekt, se najdejo pri nas še vedno ljudje, ki forsirajo vzlic uzakonjenju omenjenega projekta še vedno povsem neekonomične in tehnično manj vredne železniške zveze.

Dasi je bila stvar več kot dovolj vsestransko pojasnjena, hočemo radi še vedno se ponavljajočega oporekanja od nasprotni strani, vendarle seznaniti slovensko javnost z oceno ing. Szavits-Nossan-a ing. M. Klodičeve brošure »Železniška zveza Slovenije s Sušakom«.

Ing. Szavits-Nossan izvaja v svoje omeni pričobeni v »Tehničnem Listu« št. 21 z dne 10. novembra 1926 sledeče:

»Gosp. ing. M. Klodič, pomočnik ravnatelja zagrebške železniške direkcije razpravlja v tej študiji na konkretnem temelju, ki je podprt z mnogobrojnimi tehničnimi in finančnimi podatki, o važnem vprašanju železniške zveze Slovenije z Jadranskim morjem odnosno s Sušaško luko. Avtor se je bavil že nešteto krat in izčrpano s tem, za naše gospodarstvo zelo važnim vprašanjem in slovi danes s polno pravico kot eden od najmerodajnejših strokovnjakov v tej stvari. Ta okolnost, kakor tudi činjenica, da se naslanja ta študija na službene in merodajne podatke Direkcije za gradbo Novih železnic, ki je svoje delo glede tega vprašanja nedavno dovršila, daje temu delu posebno strokovno važnost.

V uvodu dokazuje avtor veliko važnost kar najkrajših železniških zvez iz Maribora in Ljubljane na Kvarner, ter razlaga na podlagi faktičnih dolžin, da je najkrajša zveza za Slovenijo ona s Kvarnerom in Sušakom z 323 km in ne na Split, ki bi imela 464 km dolžine. Nato sledi opis dveh drugih variant in sicer proge Črnomelj — Ogulin in Kočevje — Brod na Kupu — Brod Moravice (proga dr. Musila). Ker je prva varianta važna specijelno samo za zvezo za Dalmacijo in radi tega ne prihaja v poštev kot najkrajši dohod Slovenije k morju, izpade ista iz nadaljne diskusije. Naproti temu se spušta pisatelj podrobno v oceno Musilovega projekta iz leta 1920, ter doka-

zuje, kako ta, iz tehničnega, geološkega in obratnega stališča ne more odgovorjati zahtevam za najracionalnejšo zvezo Slovenije s Kvarnerom. (Veliki vsponi, nesporna opasnost plazovin, nepovoljna dispozicija za potrebe obratne službe, vzdrževanje itd.)

V nadaljevanju teh razlaganj opisuje avtor nastanek vzakonjenega projekta Kočevje odnosno Črnomelj — Vrbovsko — Sever — Srbske Moravice, ter navede, kako je Direkcija za gradnjo novih železnic let 1923-25 trasirala in proučila vse tu v poštev prihajajoče proge. Nato sledi ocena novih, projektiranih prog na eksaktni podlagi virtualnih dolžin in učinkovitih stroškov trakeje, ter spored gradbenih stroškov. Za boljše razumevanje je sestavil pisec pregledno tabelo gradbenih objektov vseh v poštev prihajajočih variant, ki daje zelo zanimiv pogled v tehnične posebnosti posrednih prog.

Zelo zanimiv je nadalje opis železniških zvez Avstrije, Čehoslovaške in Slovenije z morjem. Pisec se dotakne tudi strateške važnosti projektirane proge, ter prinaša nato izčrpan opis — po njegovem nabljboljši variante Kočevje — Vrbovsko sever, ki skrajša vozni čas od Ljubljane do Sušaka v celoti na 5 in tričetrt ure. Most čez Kolpo pri Radencih, kakor tudi najdaljši predor Lovnik so opisani v poglavju z naznačenjem približnih gradbenih stroškov.

V nadaljevanju svoje študije se bavi pisec podrobno z rentabilnostjo, elektrifikacijo pogona, gradbenimi stroški in finančnim programom, kjer iznese mnogo lepih idej.

Na koncu razpravlja pisec o osnovi za povečanje sušaške luke, o gradbi pristanišča v Martinšćici, ter o železniški zvezi teh luških naprav z izvedbo potrebnih skladiščnih objektov.

To mnogovredno delo, ki je dragocen donos k strokovni pojasnitvi železniške zveze Slovenije s Kvarnerom, priporočamo vsem gospodarskim in tehničnim krogom, posebno pa železniškim oblastem. Pisca pa, ki je z neumornim trudom doprinesel jako važno delo za našo tehnično književnost, čestitamo.

Ing. Szavits-Nossan.

A. Vikin:

Mednarodna rudarska kriza.

Leto 1926 se končava v težkih razmerah posebno radi tega, ker nastopa z vso ostroščjo v mednarodnem gospodarstvu grozeča kriza. V najtežji agoniji pa se nahaja premogovna industrija vsega sveta, ki preživlja — z malimi izjemami — težko krizo, ki se nahaja v štadiju odločitve: ali popolnega poloma, ali zopetne upostavitve z zdravimi reformami in s sanacijo v splošnem.

Vzrokov za sedanjo krizo v premogovni industriji je mnogo. Naj zadostuje, da omenim samo najvažnejše.

1. **Moderni razvoj tehnike.** Industrija, pa naj si bo to tekstilna, lesna ali sploh katerakoli — vedno bolj racionalno izkorišča električne sile.

2. **Sredstva za izkoriščanje** so se prenesla popolnoma na drugo pot. Danes se že ne kuri pri moderno urejenih industrijskih podjetjih s premogom ali nafto, temveč se uporablja že v vedno večji meri vodne sile.

3. **Glavni vzrok tej težki premogovni krizi je tudi stagnacija težke industrije.**

Industrijsko razvite države in lastniki veleindustrijskih podjetij se danes trudijo, da odpravijo parne lokomotive in lokomobile, ki požro tolike kvantitete premoga ter da namesto njih elektrificirajo svoje železnice.

Pred parimi leti je svetovna produkcija premoga zaznamovala gigantski uspeh. V predvojnih letih (1900—1918) je na primer naraščala svetovna produkcija premoga za povprečno 43 milijonov na leto. Največjo višino pa je dosegla produkcija premoga v letu 1925, ko je dosegla 1.340 milijonov ton, dotim je bila produkcija premoga v letu 1913 samo 792 milijonov ton. Od leta 1925 pa se je izvršil v premogovni industriji velik preobrat; svetovna produkcija premoga je začela rapidno padati.

Kakor hitro se je pojavila kaka kriza v premogovni industriji, kot neposreden

vzrok stagnacije težke industrije, se je dvignila produkcija nafte (petroleja), to pa iz razlogov, ker je nafta cenejša in boljše od premoga.

Leta 1913. se je sicer produciralo samo 52 milijonov ton nafte po vsem svetu, ali leta 1924 zaznamuje svetovna produkcija nafte že 141 milijonov ton. Z drugimi besedami bi razvoj produkcije nafte lahko takole izrazili: L. 1913 je prišlo na 100 ton premoga ca 3.8 tone nafte, v letu 1924 pa na isto količino premoga že 10.5 ton nafte. Od predlanskega leta dalje pa se rapidno veča svetovna produkcija nafte.

Tako vidimo, da nafta danes že nadomešča premog. Tudi vodne sile delajo veliko konkurenco premogu, ki se navadno izrabljajo v različnih panogah industrije, in ki služijo deloma proizvajanju električne energije. Posebno papirna industrija izrablja največ vodnih sil, ki igrajo eno izmed zelo važnih vlog v industriji. (Po neki statistiki je celo razvidno, da že sedaj obstoječe vodne turbine krijejo četrtino potrebe energije v svetovni industriji. Op. p.)

Poleg nafte nastopajo torej tudi vodne sile kot odločujoč faktor v svetovni industriji.

Kot začen in znaten udarec premogovni industriji v zadnjem času je tudi zastoj težke industrije, kjer so se pojavili že pred meseci prvi simptoni težke krize. Opaža se danes, da se gradi manj ladij, da se izdelava in gradi manj železnic (železniško omrežje je skoraj v popolnem zastoj), zmanjšala se je produkcija surovega železa in drugih kovin, tovarne lokomotiv delajo komaj z dvema tretjinami predvojnne kapacitete, v splošnem: produkcija in aktivizacija težke industrije se je znatno zmanjšala, v industriji je nastopil grozeč zastoj. Te težke sfere v svetovnem gospodarstvu so glavni vzrok krizi v premogovni industriji.

K sanaciji je danes vsled splošne gospodarske krize in slabe finančne konjunktore težko misliti. Potrebna bi bila samo temeljita reorganizacija. Poskusi štrajkov (primerjaj angleški rudarski štrajk delavstva, ki naj bi gospodarsko (premogovno) krizo sprejeli na svoje rame, nikakor ne bi pomenili kakega koraka k izkoriščanju, kvečjemu bi le nekoliko omilili krizo.

Rudarske krize se ne bodo prej sanirale, dokler ne bodo rudarske) premogovne) industrije izvedle temeljito revidijo in temeljito reorganizacijo, ki edino more omiliti krizo. Premogovna industrija se mora tudi prilagoditi novim razmeram in svoj nastop za sanacijo usmeriti poenostavnemu načrtu. Edino v tem je možna rešitev, edino to lahko prepreči še hujšo gospodarsko krizo.

Angleški štrajk rudarski delavcev je bil prvi grozeč simptom za hitro rešitev premogovne industrije, ki ji posebna na Angleškem grozi pogin, to je bil prvi organiziran znak angleškega delavstva, da je sedanja gospodarska kriza, zlasti kriza v premogovni industriji neprenesljiva. — Štrajk je sicer končan, kriza pa se še z večjo ostroščjo nadaljuje. Posledice temu in pa temna bodočnost bi vsaj morale narekovati zainteresiranim krogom, da izvedejo pravilno rešitev: da se kriza v premogovni industriji omili in odpravi, da se — magari z najenergičnejšimi ukrepi — sanira gospodarska kriza po vsem svetu.

NAVODILA ZA PRIPREMO KOŽ DIVJAJČINE.

Za dobro kakovost kože je posebno važno, da se divjačini, čim je poginila, nemudoma odere koža, kajti že po nekaj urah začenja proces gnitja. Temu je predvsem podvrženo lasišče in posledica je, da se dlaka več dobro ne drži usnja ter izpada. Kako se vrši odiranje kože, je več ali manj že splošno znano. Na zadnjih nogah se koža prereže in povleče živali preko glave. Posebno pa je treba paziti, da se repna kost do skrajnega konca izloči in enako tudi nožne kosti do krempljev. Pri sušenju je posebno važno, da se prepreči vsako delanje gub; zrak mora imeti povsod neoviran dostop. Koža se suši najprej z usnjem na ven in to na zraku; izključeno je vsako hitro sušenje pri peči. V sled premočne toplote bi se namreč stopila v koži vsebovana maščoba in zato bi usnje v poznejši predelavi razpadalo. Ozki pas usnja, ki ostane po izločitvi repne kosti, je najbolje, če se izpolni s kosom papirja, ravnatoški šape, ako jih nečemo napeti z lesenimi klini. Kadar je koža napol suha, jo obrnemo z dlako na ven. Z obrnitvijo se pa ne sme predolgo čakati, sicer postane koža presuha in se le težko da še obrniti. Kože se suše ali na nalašč za to vrezanih deskah, ali s pomočjo posebnih napenjačev za kože.

SEJM ZA KOŽE DIVJIH ŽIVALI.

Uprava Ljubljanskega velesejma deluje vzajemno s Slovensko lovsko zadrugo v Ljubljani že četrto leto za izboljšanje organizacije prodaje kož divjih živali v naši državi, zlasti v Sloveniji. Divja koža je narodno bogastvo, ki se do danes še ne upošteva dovolj. Pri prodaji naših kož posamejno smetano po večini inozemski prekupčevalci, ki ne plačujejo polnih cen in oškodujejo s tem posameznika kot državo.

Lansko leto smo pričeli uvajati organizirano prodajo kož divjih živali dražbenim putem. Skromni so bili početki,

no upamo, da se ta važna panoga našega gospodarstva ugodno razvije. Zato pa je potreben skupen nastop vseh prodajalcev kož, da se zamoremo izkazati napram inozemskemu kupcu s čim večjo kvantiteto in se mu s tem izplača pot.

V letu 1927 se priredi dne 24. januarja, kot prvi ponedeljek po sv. Neži tradicionalni detajlni sejm, na katerem se bo v detajlu prodajalo in kupovalo, glavni pomen pa leži v tem, da bo velesejm tega dne kot zadnji termin kože sprejeman v svrhu organiziranja, en teden pozneje vršeče se prodaje dražbenim putem. V Vašem interesu je, da vpošljete kože že poprej, da se jih zamore pravočasno in pravilno sortirati ter s tem najbolje štiti Vaše koristi.

LJUBLJANSKA BORZA,
dne 23. decembra 1926.

Blago: Eksekutivna prodaja: Smrekove deske, I., II.: 11-342 m², 24 mm, od 17—30 cm širine; 20-028 m², 28 mm, fx 25 cm širine; 5-355 m², 18 mm, od 18—35 cm širine; 20 m², 12 mm, od 16—35 cm širine; 40 m² 33 mm, od 17 do 35 cm širine; 40 m² 48 mm, od 17 do 35 cm širine, fco vag. meja den. 610, bl. 610, zaklj. 610; Smrekovi morali, ostrorebi monte; 100 kosov 33 X 66; 100 kosov 46 X 46, fco vag. meja den. 610, bl. 610, zaklj. 610; hrastovi frizi I.: 10 m²: 30% 5, 6 cm širine, 25—30 cm dolžine; 70% 6, 7 cm širine, 35—50 cm dolžine; 8-50 m²: 15% 7 cm širine, od 30—35 cm dolžine; 85% 7 cm širine, od 40, 45, 50 cm dolžine; 20 m²: 15% 7 cm širine, 25 cm dolžine; 28% 7 cm širine, 40 cm dolžine; 28% 2 cm širine, 45 cm dolžine; 28% 7 cm širine, 50 cm dolžine; fco vag. meja den. 900, bl. 900, zaklj. 900; 190 m² tramov po notji, monte, fco vag. meja den. 300, bl. 300, zaklj. 300.

Curij, 23. decembra 1926. Beograd 9.125, Newjork 517.31, London 25.1025, Paris 20.65, Dunaj 73.05, Praga 15.325, Milan 23.15.

PARNI STROJ IN PARNA TURBINA.

Ing. Gvidon Gulič. Založba Jugoslovanske knjigarnice v Ljubljani 1926. Naša tehnična literatura je s tem dobila zopet novo knjigo. Knjiga obravnava iz praktičnega stališča parni stroj in parno turbino ter je v prvi vrsti namenjena številnim strojnikom in trojniškim pripravnikom. Prvi najdejo v njej vse potrebno za izpopolnitev svojega znanja, drugi pa najboljšo pripravo za strojniški izpa. Knjiga je neobhodno potrebna enim in drugim, ki jo bodo tudi toplo pozdravili. Knjiga bo tudi dobro služila kot učna knjiga za strojno delovodsko šolo Srednje tehnične šole ter za strojno šolo mornarice. Tekst izpolnjujejo nad 150 slik, ki so praktično posebej razvrščene, tako da olajšajo poglobitev v snov. Ne-potrebno je povdarjati, da bo priključeni slovarček mnogo pripomogel k izpopolnitvi tehnične terminologije. V dodatku o uporabi KS delavnih strojev bo pa marsikdo našel oprebne in iskane podatke o porabi energije enega ali drugega delavnega stroja. — Ing. Štolfa m. p., inženjer Gradbene direkcije.

Knjiga, ki je zelo okusno opremljena in bogato ilustrirana, velja vezana v celoplatno 80 Din.

Na razpolago je tudi še knjiga istega pisatelja »Parni koteli«. Učna knjiga za kurjače, posestnike parnih kotlov in delovodje. Tudi ta knjiga je ilustrirana in velja vezana 30 Din. Obe knjigi sta našim strojnikom neobhodno potrebni.

KOLIKO HRANE POTREBUJE ČLOVEK?

Med vojno in v prvih povojnih časih, ko je bilo premalo živil na razpolago, je to vprašanje bilo za vsakogar zanimivo. Dandanes se ž njim manj pečajo, dasi spričo cen živil tudi sedaj ni brez vsake važnosti. V splošnem mislijo ljudje, da more storiti bogataš za svoje zdravje in telesni razvoj več kot pa oni, ki ima bolj slabo napolnjeno listnico. Zato pa bo odveč, če opomnimo na to, kako malo potrebuje pravzaprav človeško telo.

Neki ameriški znanstvenik je kontroliral 27 oseb ne samo par mesecev, temveč par let ter se pri tem ni oziral na njihove subjektivne navedbe, temveč je delal natančne kemične in druge poizkuse. Ugotovil je pri tem minimalne količine dušik vsebujočih in dušika prostih snovi, ki so potrebne, da obdrže človeka v telesnem ravnotežju, pri dobrem zdravju in delazmožnosti. Rezultati so frapantni. Izkazalo se je, da so rabile to osebe približno 1/3 količino hrane, ki se je smatrala za absolutno potrebno.

Minimalna količina hrane mora seveda zadostovati za ohranitev telesne teže, zdravja in vztrajnosti. Razven tega rabi človek, dokler raste, gotovo količino hrane za razvoj kosti, mišic itd. Iz previdnosti je treba uživati nekoliko več kot ugo-

toljeni minimum. Vse ostalo pa je luksuz in obenem škoda za človeško telo. Nepotrebna količina hrane se izpremeni v toščo, ali jo pa morajo organi iz telesa zopet izločiti. Posledice so, razven odebelosti, protin, vnetje ledvic, različne bolezni žilevja in prebavil, posebno če zavziva človek preveč mesa.

Razven soli rabi človeško telo beljakovine, toščice in ogljikohidrate. Beljakovine so takorekoč gradbeni material za tkanine, zato jih potrebuje človeško telo v večjih količinah, dokler je v razvoju, toščice so takorekoč kurivo, ogljikohidrati pa obratni material za organe (na pr. sladkor za mišice). Že iz tega sledi, da v gotovi starosti ni dobro, če uživa človek preveč beljakovin, na pr. mesa. Primerna hrana mora vsebovati vse te tri sestavine, in sicer v gotovem medsebojnem razmerju, dasi se medsebojno deloma tudi lahko nadomeščajo. Pri pretvarjanju v telesu proizvajajo vse te snovi toploto, celokupna vsota se imenuje kalorijska vsebina hrane.

V Ameriki so ugotovili pri poizkusih s 15.000 osebami, da rabi moški, ki opravljajo težko telesno delo, povprečno 5500 kalorij, moški, ki opravljajo lažje fizično delo, 3050 in moški duševni delavec ali pa ženska, ki opravljajo lahko telesno delo, povprečno 2700 kalorij. Osebe, s katerimi so delali poizkuse, so čutile

potrebo, da zavzijejo vsak dan temu številu kalorij odgovarjajočo količino hrane, pri tem pa je soodločal apetit, navada in mnenje, da je treba mnogo jesti, če hoče biti človek zdrav. Ko so pa nadaljevali poizkuse ne oziraje se na omenjene subjektivne momente, so našli vse druge rezultate.

Od šestih duševnih delavcev je rabil vsak po 1600 do 2000, maksimalno 2400 kalorij. Dieta, ki so jo uživali ti duševni delavci več mesecev, seveda z odgovarjajočimi izpremembami, je obstojala iz sledečega: obed: 30 g pšeničnega kruha z 90 g smetane, 30 g pšeničnih žemelj s 7 1/2 g surovega masla, čaša čaja z 10 g sladkorja ter 60 g močnate jedi; večerja: 120 g grahove juhe, 30 g koštrunovega kotleca, 52 g krompirja, 15 g surovega masla, 60 g močnate jedi, pol čaše kave z 10 g sladkorja in 15 g sira. Pri tej restringirani hrani so se počutili možje popolnoma zdrave, bistveno bolj zmogljive za duševno delo in nobeden od njih se ni hotel povrniti k svojemu prejšnjemu načinu življenja.

Slične poizkuse so napravili tudi z manualnimi delavci in ugotovili so, da rabi človek, ki opravljajo težko telesno delo, 2500 kalorij. Menu je obstojal iz sledečega: zajtrk: 180 g praženega sira, 60 g sirupa, 180 g pečenega krompirja, 90 g kruha in čaša kave; večerja: 150 g sele-

rije, 30 g orehov, 30 g sira, 90 g krompirja, 120 g riža s smetano in jajci ter čaša čaja.

V splošnem so poizkusi ugotovili, da jedo ljudje ravno za polovico preveč. Ljudje, ki so uživali omenjeno restringirano hrano, so bili mnogo bolj zdravi, delazmožni, pa tudi fizično močnejši kot so bili preje.

Človeška hrana naj bo mešana, deloma naj uživa človek mesne jedi, deloma sočivje itd. To zahteva ustroj njegovih prebavil.

Če hoče kdo izvajati iz teh ugotovitev praktične konsekvence, ni treba, da bi sestavljal pojedine menu-je potom računanja ter ugotavljal, koliko kalorij vsebujejo. Praktično gre zgolj za to, da restringira količino hrane na potrebno mero. Za to ni treba kemičnih preiskav, temveč zadostuje, da poskusi skrajšati običajno količino hrane na pr. za eno četrtino ter opazuje, kaj je s tem dosegel. Na apetit se mu pri tem ni treba ozirati, zakaj še filozof John Locke je dejal, da se izpremeni želodec onega, ki uživa konstantno preobilo hrano, takorekoč v budilnik, ki se oglasi vsak dan po pet in večkrat. Če je človek trikrat na dan, je dovolj.

Rudyard Kipling:

Knjiga o džungli.

»Ostanite pri ostalih,« je rekel Mowgli svoji četvorici. »Vsak zob bomo potrebovali. Phao in Akela morata vse pripraviti za boj. Jaz grem, da preštejem tiste pse.«

»To je smrt!« je viknil Won-Tola in deloma vstal. »Kaj premore tak brezdlakavec zoper rdeče pse? Celo marogasti, pomnite — «

»V resnici si zunanjik,« mu je zaklical Mowgli v odgovor, »ampak govorili bomo potem, ko bodo rdeči psi mrtvi. Dober lov vsem!«

Razburjen je odhitel v temo; niti pazil ni, kam je položil nogo in naravna posledica tega je bila, da se je izpotaknil nad velikimi zvitki Kaa, ki je ležala blizu reke in prežala na jelene.

»Ksssa!« se je razsrdila Kaa. »Ali je to džungelsko delo, da lomastiš okoli in mi kvariš nočni lov, posebno sedaj, ko se divjačina tako lepo giblje?«

»Jaz sem kriv,« je rekel Mowgli in se pobral. »Ampak veš, tebe sem še iskal, ploskoglavka; vsakokrat, kadar se snideva, si daljša in širša. Nimaš enakega v džungli, modra, stara, močna, prelestna Kaa!«

»No, kam pa te pelje danes pot?« Kain glas je bil milejši. »Ni še mesec tega, ko mi je človeček z nožem metal kamenje v glavo in me obsipal z grdimi imeni, ker sem spala na odprtem prostoru.«

»Da, in razgnala jelene na vse vetrove; takrat je Mowgli lovil, taista ploskoglavka pa je bila preveč gluha, da bi slišala njegov žvižg in pustila jelenju pošta prosta,« je odgovoril Mowgli mirno in sedel na pisane zvitke.

129

»In prav tisti človeček prihaja k isti ploskoglavki z mehкими, šegatajočimi besedami in ji pravi, da je modra in močna in lepa, taista stara ploskoglavka pa mu verjame in pripravi v zvitkih prostora za človečka, ki je lučal kamenje in... Imaš-li sedaj dovolj lagodno? Ali bi ti Bagheera mogel dati tako dobro počivališče?«

Kaa je kakor po navadi naredila pod Mowglijevim telesom nekako mrežnico. Deček je iztegnil v temi roko in pritiskal mogočni vrat k sebi, dokler mu ni Kaina glava počivala na rami; tedaj pa ji je povedal vse, kar se je bilo v zadnji noči prigodilo v džungli.

»Že mogoče, da sem modra,« je rekla Kaa na koncu, »gluha sem pa gotovo. Drugače bi vendar slišala tisti Phecal. Ni čuda, da so travojedi nemirni. Koliko pa je rdečih psov?«

»Nisem jih še videl. Prišel sem naravnost k tebi. Starejša si od Hathija. Vendar, ej, Kaa! — in zvijal se je veselja pri teh besedah, »dober lov bo to! Malo izmed nas bo videlo drugi poldan.«

»Udariš tudi ti pri tem? Pomni, da si človek, in pomni, katero krdelo te je progalo. Pusti, naj volkovi sami opravijo s psi. Človek si!«

»Orehi lanskega leta so letos črna prst,« je odgovoril Mowgli. »Resnica je, da sem človek, ampak v želodcu mi je, da sem nocoj izjavil, da sem volk. Poklical sem reko in drevje za pričo. Član svobodnega ljudstva sem, Kaa, dokler rdeči psi ne odidejo.«

»Svobodno ljudstvo,« je zagodrnjala Kaa. »Svobodni tatovi! In ti si se zavezal z njimi v smrtni voz za spomin na volkove, ki jih ni več! To ni dober lov!«

»Ali tako besedo sem bil govoril. Drevje ve, reka

je priča. Dokler rdeči psi ne odidejo, se beseda ne vrne k meni.«

»Ngsš! To izpremeni vse načrte. Menila sem te vzeti seboj v severne močvare, toda beseda je beseda, celo beseda majhnega, golega, brezdlakastega človečka. Veš, jaz, Kaa, ti povem — «

»Dobro premisli, ploskoglavka, da se še ti ne zavežeš v smrtni voz. Nobene besede ne potrebujem od tebe, ker dobro vem — «

»Pa bodi torej,« je odvrnila Kaa. »Ne dam nobene besede; ampak kaj nameravaš v svojem želodcu narediti, kadar pridejo rdeči psi?«

»Čez Waigungo morajo plavati. Nameraval sem jih počakati v plitvinah z nožem, kjer bi imel krdelo za seboj. Tam bi jih zabadali in klali in zavrnilo po reki navzdol, ali pa bi jim nekoliko shladili vratove.«

»Rdeči psi se ne obračajo in njihovi vratovi so vroči,« je rekla Kaa. »Ko bo ta lov pri kraju, ne bo niti človečka niti volčjega mladička, ampak same suhe kosti.«

»Alala! Ako umrjemo, umrjemo. Ampak jako dober lov bomo imeli. Želodec mi je še mlad in nisem še videl dosti deževij. Nisem ni moder ne močan. Ali imaš ti boljši načrt, Kaa?«

»Videla sem sto in sto deževij, Hathi še ni imel prvih zob, ko je bila moja sled v prahu že velika. Pri prvem jajcu! Starejša sem kot mnogo dreves in sem videla vse, kar se je z džunglo godilo.«

»Kar je, je bilo. Kar bo, ni drugega kot pozabljeno leto, ki se vrača. Bodi malo tiho, da preštejem tista

»Ampak ta lov je nekaj novega,« je dejal Mowgli. »Rdeči pes še nikoli ni bil prišel čez našo pot.«

(Dalje prihodnjik.)

Prvi in najstarejši socijalni artistski atele za
črkoslikarstvo
 na steklo, kovine, les, zld, platno itd.
Pristou & Bricelj
 Telefon številka 908. Ljubljana Ustanovljeno 1. 1903.
 Aleksandrova cesta št. 1. Šelenburgova ulica št. 5.
 Izvršitev točna, okusna in precizna, v najmodernejšem žargonu. Specialista v izvrševanju steklenih napisnih firm; slikanje grbov po predpisih.

Mag. št. 30.945/26.

Razpis dobave.

Mestna občina ljubljanska razpisuje za mestne režijske vožnje dobavo sledečih krmil in sicer:

- 42.000 kg suhih, prvovrstnih pšeničnih otrobov;
- 50.000 kg banaškega ovsaa, oziroma zdrave koruze in
- 20.000 kg pšenične slame.

Dobava se naj vrši sukcesivno in to tako, da bode otrobe in oves ali koroze dobavljati vsak drugi mesec po en vagon. Izplačevalo se bode istotako sukcesivno kakor se vrši dobava. Odtegljaji se vpoštevajo kot pri dobavah za državo, t. j. 2% takse, 1% poslovnega davka ter 1/2% kolkovine.

Pravilno opremljene kolekovane ponudbe z vzorci in navedbo cen vposlati do dne 30. decembra 1926 opoldne mestnemu gradbenemu uradu.

Cene se razumejo franko skladišče mestna pristava, Povšetova cesta št. 8.

MESTNI MAGISTRAT LJUBLJANSKI,
 dne 22. decembra 1926.

Srečno in veselo Novo leto
 želi svojim gg. članom
NAČELSTVO „HERA“
 stavb. registr. z. z. o. z. v Ljubljani

TRIKO-PERILLO
 za moške, žene in otroke, volna v različnih barvah, rokavice, nogavice, dokolenice, nahrbtniki za šolarje in lovce, dežniki, klovi, šifoni, žepni robci, palice, vilce, noži, škarje, potrebščine za šivilje, krojače, čevljarje, in orvice
 edino le pri trvdki
JOSIP PETELINC
 LJUBLJANA
 blizu Prešernovega spomenika
 Najlažje cene! Na veliko in malo

Rodbina Olupova
 želi vsem svojim cenjenim odjemalcem, prijateljem in znancem **vesele božične praznike in srečno Novo leto.** Obenem priporoča svojo trgovino z oblekami, ravno tako pa tudi svojo govilno Pod trančo v kateri se točijo najboljša štajerska in dolenska vina. Za praznike čez ulico 1 Din ceneje.

Pisarniški prostori
 primerni za odvetnike, notarje, zdravnike, trgovce, obstoječi iz **3 sob** na Miklošičevi cesti **se oddajo** z dnem 1. jan. 1927. Vpraša se pri „Oblačilnici“

Mali oglasi.
 Za vsako besedo se plača 50 par, za debelo tiskano pa Din 1.—.
Gospodinja
 išče mesta pri boljšem gospodu event. vdovu s dvema ali tremi otroki. Vajena je vseh hišnih del kakor tudi šivanja. Ponudbe prositi na upravo lista pod »Dobra gospodinja«.
Kontoristinja
 večša vseh pisarniških del ter obvlada perfektno hrvatski in nemški jezik išče primernega mesta v pisarni. Gre tudi nekaj mesecev brezplačno. Ponudbe prositi na upravo lista pod »Marljivac«.

„GROM“ CARINSKO POSREDENIŠKI IN ŠPEDIČJSKI BUREAU
 LJUBLJANA, Kolodvorska ulica 41.
 Besedni izraževanje: „GROM“. Telefon int. št. 45-4.
PODRUŠNICE: Maribor, Jesenice, Rakek.
 Obavljajo vse v to stroko spadajoče posle najhitreje in pod kulturnimi pogoji.
 Zastopniki družbe spalnih voz S. O. N. za ekspresne pošiljke.

Stekleno
 strojno opako imajo stalno v zalogi Zdravstveno opakarne d. d. v Ljubljani.
Oglašujte v „Narodnem Dnevniku“.

Bonačev beležni koledar 1927

je iz-e in se dobi v vseh trgovinah s papirj m v Sloveniji po 18 Din. Koledar je elegantno opremljen in ima poleg rimsko-katoliških in prav sl-vnih praznikov tudi celoletni koledar-ski preured. Kjer ni naprodaj, naj se naroči direktno pri I. Bonač sin v Ljubljani. Trgovcem pripraven rabat.

Bonačev beležni koledar 1927

SLOVEŠKA MATICA

priporoča te svoje knjige:

- Dr. M. Pot čni : Slovenska zemlja VI. del V. jvod. na Koroška, 2 zvezka Din 20.
- Dr. Fr. Kovačič: Sloveška zemlja VII. del Zgodovina Štajerske in Prekm. Din 70.
- Dr. Drag tin Lončar: Politično življenje Slovecev . . . . . Din 15.
- Dr. Ivan Lah: Če-ka antologija Din 15.
- L. rmočov Borštnik: Junak našega časa . . . . . Din 10.
- Zemljevid slovenskega ozemja Din 50.
- III. zvezek dr. Menc nge je-ih zbranih spisov . . . . . Din 20.

Vesele božične praznike in srečno Novo leto!

želi vsem cenj odjemalcem in se priporoča v nadalje

STANKO FLORJANČIČ
trgovina z železnicno - SV PETRA CESTA 35
Podružnica v Šiški.

Čreva

vsako-rtine po najugodnejši ceni kakor vsako leto vidno v zalogi. Kupim tudi

surovi in stopljeni loj
in ga plačam po najvišji dnevni ceni.

Jos. Beriman, Ljubljana, Poljarska c 85

Za B žič in Novo leto
10% popusta

Najboljši šivalni stroj in kolo
le edino le

Za dom, črti in industrijo v vseh op emah

Istotam plešni stroj DUBIED

Veletrnaga. ancija
Josa Petelin
Ljubljana

Dobro znana tvrdba

kupuje vsako množino bu kovega oglja in suhih bu kovih drv. Ponudbe: es sella postale 841, Trieste

PREMOG - CERNA

Waltova ul. Terzi 52

ORIENT

tovarna oljnatih barv, lakov, firnežev in steklar-kega kleja

je preselila

svoje prodajalniške prostore na

Dunajsko c 14

(Mathianova hiša poleg trgovne Schneider & V. v.šek) ter se priporoča cenjenemu občinstvu za blag holno nadaljno naklonjenost.

Zagotavlja se najboljša postrežba in najnižje cene.

Primerna božična in novoletna darila po najnižjih dnevni ceni ima na veliki izbiri v Mariboru

SLAVKO ČERNET.Č

Aleksandrova cesta 23.

„Vinocet“ tovarna vinskega kisa, d. z o. z., Ljubljana, nudi

najtinejši in najokusnejši namizni kis iz vinskega kisa.

☛ ZARTEVAJTE PONUDBO! ☛

Tehnično in higijenično najmoderneje urejena kisarna v Jugoslaviji.

Pisarna: Ljubljana, Dunajska cesta št. 1a, II. nadstropje.

HEKTOGRAFICNI, KOPIRNI, RAČUNSKI IN POVOŠČENI ZVITKI

za regist irne blagajne in računske stroje, barve, matrice in specijali papir za razmnoževanje, barvni trakovi Pico in Braco ter ogljeni papir. **LUD. BARAGA, Ljubljana, Šteenburgova ul. 6. — Telefon 980.**

KMETSKI HRANILNI IN POSOJILNI DOM

Račun poštno hranilnice št. 14.257

reg. zadr. z neom. zav.

Brzjavke: „KMETSKI DOM“. Telefon štev 247

v Ljubljani, Tavčarjeva (šodna) ulica štev. 1, prtiličje

Daje:

Posojila na vknjižbo, proti poročilu ter zastavi premičnin in vrednosnih papirjev ter dovoljuje kredite v tekočem računu pod najugodnejšimi pogoji.

Obrestuje

vloge na 6% brez od-knjžice povedi čisih

V ž e stalne vloge in vloge v tek računu po dogovoru.

Preskrbuje:

Kavelje, inkaso, srečke in vrednosne papirje ter čeke in nakaznice (nakazila) na druga mesta.

Uradne ure:

Vsak delavnik od 8. — 12.1/2, in od 3. — 4.1/2

Pooblaščen prodajalec srečk državne razredne loterije.

Prva žebljarska in železobrtna zadruga v Kropi in Kamni gorici.

Pisma: Zebljarska zadruga, Kropa (Slovenija).

Brzjavke: Zadruga Kropa.

Telefon interurban: Podnart 2.

Zebli za normalne in ozkotirne železnice.
Zebli za ladje, črni ali po-einkani.
Zebli za zgradbe, les itd.

Zebli za čevlje.
Spojke za odre in prage.
Spojke za ladje in splave.
Železne brane.
Zobje za brane.

Kljuke za podobe, zid, cevi, žlebove itd.
Vijaki z maticami.
Podložne pločice.
Maticе.

Zakovico za tenderje, kotle, mostove, sode, pločevino, kolesa itd.
Vijačni čepi.
Verige.

Izdeluje lahke transmisije, popravlja strokovnjaško gospodarske stroje in opreme za vodne žage in mlino.

Vsi v našo stroko spadajoči železni izdelki po vzorcih in risbah najceneje.

Ilustrovani ceniki na razpolago.

Prodaja se samo na debelo trgovcem.

Se priporoča za tisk vseh trgovskih, obrtnih, industrijskih in uradnih tiskovin. Lastna knjigovodstva. TELEFON št. 562

TISKARNA MERKUR

TRGOVSKO-INDUSTRIJSKA D. D.

LUBLJANA, Simon Gregorčičeva ulica 13.

Tiska časopise, knjige, brošure, cenike, tabele, statuta, vabilna letaka, lepake, posetnice i. t. d. TELEFON št. 562